

Ὁ Τάσος Μητσόπουλος,
ἡ τελευταία ἐλπίδα
τῆς πνευματικῆς
καὶ πολιτικῆς ζωῆς
τοῦ τόπου μας;
Ἐπισκόπου Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

Ὅταν εἶναι
κοινός ὁ σκοπός
Ελένης Αναστασίου

Περί πνευματικῆς
μελέτης
Ἁγίου Πορφυρίου
Καυσοκαλυβίτου

Σελ. 422

Σελ. 426

Σελ. 400

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Ἐκκλησιαστική

«Ἅγιοι γίνεσθε...»

Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β'

Σελ. 371

ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ Εκκλησιαστική

ΟΡΘΟΔΟΞΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΝΤΥΠΟ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΗΧΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Διεύθυνση: Τ.Θ. 21130
1502 Λευκωσία

Τηλ.: (+357) 22554600

Τηλεομοιότυπο (Fax):
(+357) 22554774

Ήλεκτρονική διεύθυνση (E-mail):
diafot@cy.net

Λευκωσία

Άπριλιος - Ίούνιος 2014

Έτος 7ο - Τεύχος 27ο

ΓΡΑΦΙΚΕΣ ΤΕΧΝΕΣ «ΜΕΛΙΣΣΑ»
570 21 Άσπροβάλτα - Θεσσαλονίκης
Τηλ.: (+30) 2397023313
E-mail: melissa@melissaprint.com

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«Άγιοι γίνεσθε...»

Μακαριωτάτου Αρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β'371

Εὐαγγέλιο τῆς ἐορτῆς τῶν Ἀποστόλων

Πέτρου καὶ Παύλου
Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου375

«Δεῦτε ἅπαντες, πνευματικῶς εὐφρανθῶμεν
ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Ἁγίων (Πάντων)»

Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ377

Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου στὸν Χριστιανισμὸ

Μιχάλη Νικολάου385

Ὁμοφυλοφιλία ἀτομικὸ δικαίωμα ἢ ἰδεολογία;

Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου392

Ἡ σφραγίδα

Νίκης Τρακοσιῆ397

Περὶ πνευματικῆς μελέτης

Ἁγίου Πορφυρίου Κausοκαλυβίτου400

Υποβοηθούμενη καὶ παρεμβατική

ἀναπαραγωγή
Ἰωάννας Νικολάου403

Ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος

Νίκου Κασσιῆ411

Σελίδες ἀπὸ τὴν Ἱστορία

τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας
Χρίστου Χατζημιχαήλ416

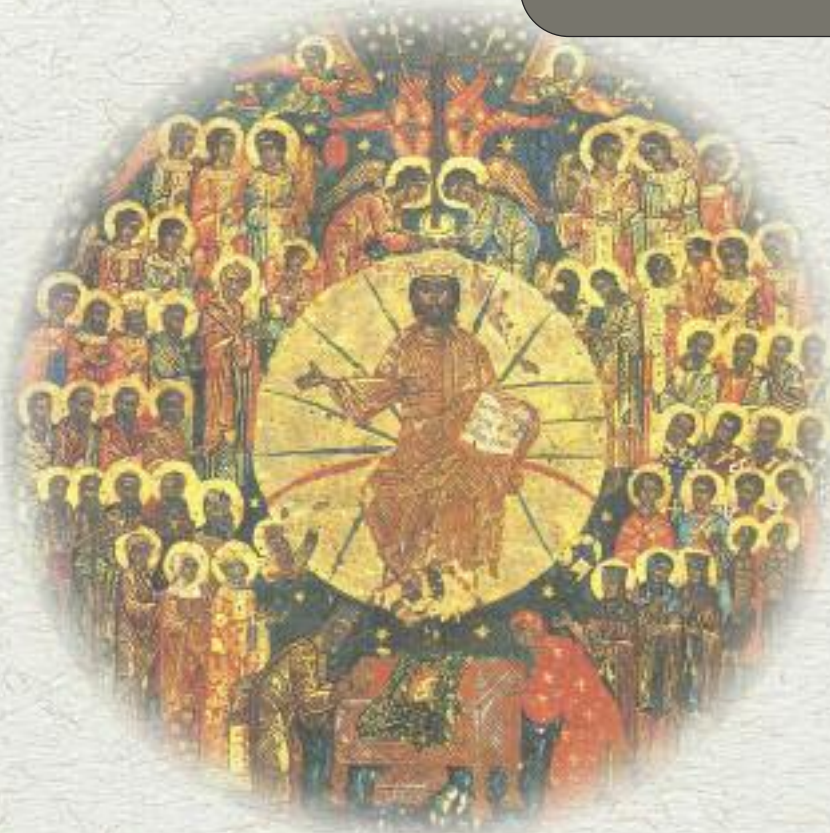
Ὁ Τάσος Μητσόπουλος, ἡ τελευταία ἐλπίδα

τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς
τοῦ τόπου μας;
Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου422

Ὅταν εἶναι κοινὸς ὁ σκοπὸς

Ἐλένης Ἀναστασίου426

Βιβλιοπαρουσίαση429

«"Άγιοι γίνεσθε..."»

Μακαριωτάτου
Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου
κ.κ. Χρυσοστόμου Β΄

Ὁ ἄνθρωπος, ἀγαπητοί μου, ἔχει κληθεῖ ἀπό τόν Κύριο νά κατακτήσει μέ τί Χάρι Του τήν ἀγιότητα, μμιούμενος τόν ἴδιο. Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος συνιστᾶ: «Κατά τόν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον καί

αὐτοί ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε, διότι γέγραπται· ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγώ ἅγιός εἰμι». Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολή του τονίζει: «Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ Θεοῦ, ὁ ἀγιασμός

ύμῶν». Ἐπειδή ὁ Θεός εἶναι Ἅγιος καλούμαστε νά γίνουμε καί ἐμεῖς Ἅγιοι. Ἡ ἀγιότητα λοιπόν, εἶναι τό θέλημα τοῦ Θεοῦ ἀλλά καί ὁ μέγας σκοπός τῆς ζωῆς μας.

Ἀκούγοντας ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος -ἀκόμη καί ὁ Χριστιανός- ὅτι ἔχει ὡς προορισμό τῆς ζωῆς του νά γίνει ἅγιος, ξαφνιάζεται καί τρομάζει. Ἡ ἀγιότητα ἀκούγεται σάν κάτι τό ἐξωπραγματικό, κάτι πού ἔχει σχέση μέ τό μακρινό παρελθόν καί εἶναι ἔξω ἀπό τίς δυνατότητες τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρώπου. Αὐτές οἱ ιδέες ὅμως εἶναι ἀπόλυτα λανθασμένες καί ἐμπνέονται ἀπό τόν μεγαλύτερο ἐχθρό τοῦ ἀνθρώπου, τόν διάβολο. Μέ τίς ἀπατηλές αὐτές ιδέες πέτυχε ὁ παμπόνηρος ἐχθρός τῆς σωτηρίας μας, νά ἀποπροσανατολίσει τούς σύγχρονους χριστιανούς καί νά τούς βάλει νά κυνηγοῦν χίλιους δύο στόχους στή ζωή τους, ἐκτός ἀπ' τόν στόχο γιά τόν ὁποῖο δημιουργηθήκαμε ὅλοι, τήν ἀγιότητα!

Μέ τήν παρακοή τῶν πρω-

τοπλάστων καί τήν πτώση στήν ἁμαρτία, ἀμαυρώθηκε τό κατ' εἰκόνα καί πλεόν ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατοῦσε νά φθάσει στό κατ' ὁμοίωσιν. Οἱ τρομακτικές συνέπειες τῆς ἁμαρτίας μεταδόθηκαν σάν κληρονομική ἀσθένεια σ' ὅλη τήν ἀνθρωπότητα. Ἡ ἄπειρη ὅμως ἀγάπη τοῦ Θεοῦ δέν ἄφησε τόν ἄνθρωπο στήν φρικτή αὐτή κατάσταση. «Ὁ Θεός Λόγος σαρκώθηκε, κήρυξε, θαυματουργήσε, ἔπαθε καί ἀπέθανε, γιά νά μετοικίσουν οἱ ἄνθρωποι ἀπό τή γῆ στόν οὐρανό, καί γιά νά γίνουν κληρονόμοι τῆς οὐρανόου Βασιλείας». Ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ μέ τό ἔργο τῆς Θείας Οἰκονομίας Του θεράπευσε τήν ἀρρωστημένη ἀνθρώπινη φύση, νίκησε τήν ἁμαρτία, τόν διάβολο καί τόν θάνατο καί ἄνοιξε τόν δρόμο γιά τή Βασιλεία τῶν Οὐρανῶν καί τήν ὁμοίωση τοῦ ἀνθρώπου πρός τόν Θεό. Ὁ χορός τῶν Ἁγίων εἶναι ἡ ἀπόδειξη ὅτι μᾶς χαρίσθηκε ἡδὴ ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Δέν εἶναι τυχαῖο, λοιπόν, τό γεγονός ὅτι «οἱ τά πάντα καλῶς διαταξάμενοι

θεοφόροι Πατέρες» ὄρισαν μετά τήν Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς καί τήν ἑορτή τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δηλαδή μετά τήν ὀλοκλήρωση τῆς Θείας Οἰκονομίας, τήν ἑορτή πάντων τῶν Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι εἶναι τά θαυμαστά ἀποτελέσματα τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ καί τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στήν Ἐκκλησία. Πράγματι, οἱ Ἅγιοι μας ἐκπλήρωσαν τόν σκοπό τῆς Θείας Οἰκονομίας.

Ἡ συμμετοχή στήν ἀγιότητα τοῦ Χριστοῦ καταξιώνει τόν ἄνθρωπο τοῦ ἀγιασμοῦ. Καί αὐτό ἐπιτυγχάνεται μέ τήν παραμονή μας στήν Ἐκκλησία. Τό σωτήριο ἔργο πού ἐπετέλεσε ὁ Θεάνθρωπος Κύριος συνεχίζεται μέσα στή Μία, Ἁγία Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, πού εἶναι τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀγιότητα εἶναι ἡ παραμονή τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ μέσα μας, τήν ὁποία ἐλάβαμε δωρεάν στό Ἅγιο Βάπτισμα καί καλούμαστε μέσα ἀπό τήν ὅλη ζωή τῆς Ἐκκλησίας νά τήν διατηρήσουμε καί αὐξήσουμε. Δηλαδή μέ τήν προσευχή, τί

νηστεία, τήν τήρηση τῶν θείων ἐντολῶν, τή μελέτη τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, τόν τακτικό ἐκκλησιασμό, τή συμμετοχή στά μυστήρια καί δὴ τῆς Θείας Κοινωνίας, στήν ὁποία ὁ ἄνθρωπος τρέφεται μέ τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ καί γίνεται ἔτσι σύσσωμος καί σύναμος, δηλαδή ἓνα σῶμα καί ἓνα αἷμα μέ τόν Χριστό. Ἐτσι ὁ Χριστιανός, ἀφοῦ βρίσκεται σέ ἄμεση σχέση μέ τόν Ἅγιο Θεάνθρωπο Κύριο, μετέχει στήν ἀγιότητά Του καί εἶναι ἥδη καί αὐτός ἅγιος κατά Χάρη.

Γιά νά ἐπιτύχουμε τήν ἀγιότητα, ἡ Ἐκκλησία μας παρουσιάζει τούς Ἁγίους ὡς παιδευτικά παραδείγματα ζωῆς. Ἡ παρουσία τῶν Ἁγίων εἶναι πολύτιμη γιά ὅλη τήν ἀνθρωπότητα. Οἱ Ἅγιοι εἶναι ἱστορικά πρόσωπα πού γεννήθηκαν καί μεγάλωσαν περνώντας ὅλα τά στάδια τῆς ζωῆς ὅπως καί μεῖς. Σκέφτηκαν ὅμως τό αἰώνιο συμφέρον τους καί ἀγωνίστηκαν νά διατηρήσουν καί νά αὐξήσουν τή Θεία Χάρη μέσα στήν ψυχή, θεράπευ-

σαν τά πάθη τους καί δέχτηκαν ἔτσι τόν φωτισμό καί τή Χάρη τοῦ Θεοῦ μέσα τους καί ἔγιναν πνευματικά ὀλοκληρωμένοι ἄνθρωποι.

Οἱ Ἅγιοί μας ἀκολουθοῦν πρῶτοι τόν Χριστό. Ἔτσι μᾶς βοηθοῦν ν' ἀκολουθοῦμε καί ἐμεῖς σωστά τόν Χριστό. Τούς βλέπουμε νά προπορεύονται πρὸς τόν Χριστό καί παίρνουμε καί μεῖς θάρρος ν' ἀκολουθήσουμε. Τούς βλέπουμε νά ὑποφέρουν γιά τόν Χριστό καί λαμβάνουμε καί ἐμεῖς δύναμη νά σηκώσουμε μέ ὑπομονή τόν σταυρό τῶν δοκιμασιῶν καί τῶν πειρασμῶν. Εἶναι τά πρότυπά μας γιά κάθε ἐποχή, τά ὁποῖα μᾶς δείχνουν μέσα ἀπό τή ζωή καί τή διδασκαλία τους τά σωτήρια ἀποτελέσματα τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ στή ζωή μας.

Αὐτός εἶναι ὁ δρόμος πού μᾶς ἀνοίγουν οἱ Ἅγιοι καί αὐτό τόν δρόμο ὀφείλουμε ν' ἀκολουθήσουμε καί ἐμεῖς, ἀγαπητοί μου, ἂν θέλουμε τή σωτηρία μας. Ὁ Ἄπ. Παῦλος μᾶς λέγει ὅτι ἡ σωτηρία μας θά ἐπιτευχθεῖ «σύν πᾶσι

τοῖς ἀγίοις». Αὐτό σημαίνει ὅτι θά σωθοῦν ὅσοι ἔχουν τήν ἴδια πίστη, τήν ἴδια ζωή καί τό ἴδιο φρόνημα μέ τούς Ἅγίους μας.

Εἶναι μεγάλη εὐλογία τό γεγονός ὅτι καί ἡ Κύπρος μας ἔχει πλῆθος Ἁγίων, ὥστε δικαίως ν' ἀποκαλεῖται «νῆσος τῶν Ἁγίων». Στίς κρίσιμες ἐθνικά καί πνευματικά ὥρες πού περνᾷ τό πολυπαθο νησί μας, ὅπως καί ὅλος ὁ Ἑλληνισμός, οἱ Ἅγιοι περιτειχίζουν τήν Κύπρο πνευματικά. Αὐτοί πού ἀγίασαν στούς ἴδιους αὐτούς τόπους καί πού βγῆκαν ἀπό τόν ἴδιο τόν λαό μας εἶναι οἱ πιστότεροι σύμμαχοι καί ἀρωγοί τῆς Κύπρου.

Ἔχοντας, λοιπόν, ἐνώπιόν μας τίς μυριάδες τῶν ἁγίων καί μαρτύρων τῆς ἀγιοτόκου νήσου μας ἀλλά καί τῆς καθόλου Ἐκκλησίας, ἄς φροντίσουμε ὅλοι «μμούμενοι αὐτῶν τās ἀρετάς», νά ἀξιωθοῦμε νά πετύχουμε τόν ἀγιασμό καί τήν ἐν Χριστῷ τελείωσή μας.

Τό εὐχομαι σέ ὅλους ὀλόψυχα.

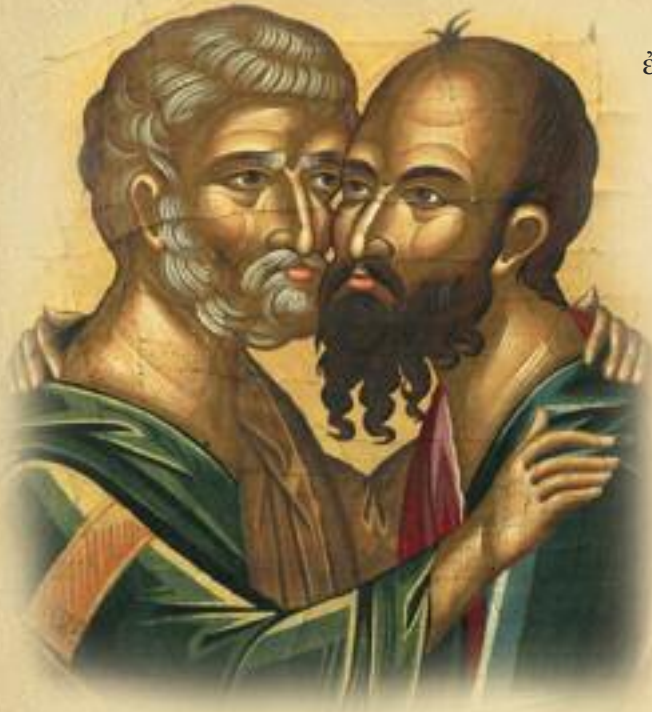
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ & ΠΑΥΛΟΥ

Πρωτοπρ. Γεωργίου Ἀντωνίου
Θεολόγου - Νομκοῦ

(Ματθ. ιστ', 13-19)

«**13** Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τῆς Φιλίππου ἠρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ λέγων· Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; **14** Οἱ δὲ εἶπον· οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἡλίαν, ἕτεροι δὲ Ἰερεμίαν ἢ ἓνα τῶν προφητῶν. **15** Λέγει αὐτοῖς· Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; **16** Ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπε· Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. **17** Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ· μακάριος εἶ, Σίμων Βαριωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. **18** Καγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς. **19** Καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς».

Ποιὸς λέγετε, ὅτι εἶμαι; Ἦταν ἡ ἐρώτηση πού πρότεινε ὁ Χριστός στους μαθητές του. Ἔδωσαν ἐκεῖνοι τίς δικές τους ἀπαντήσεις. Ἡ ἐρώτηση ὅμως τούτη προκύπτει συνεχῶς μπροστά στους ἀνθρώπους ὅλων τῶν ἐποχῶν. Καλούμαστε, λοιπόν, μέ τή σειρά μας, ν' ἀπαντήσουμε.

Ποιός εἶναι γιά
ἐμᾶς ὁ Χριστός;

Α. Ἕνας θαυμα-
τοποιός. Ἀφοῦ
διαρκῶς θέλουμε.
Ἔχουμε ἀνάγκες.
Χρειαζόμεστε
πράγματα.

Β. Ἕνας πού δί-
νει, χωρίς νά ζητᾶ.
Ἐμεῖς δέν λαμβά-
νουμε ὑπ' ὄψη τόν
νόμο τῆς προ-
σφορᾶς καί τῆς
ζήτησης. Θέλουμε
διαρκῶς νά μᾶς
δίνει. Νά καλύπτει
τίς ἀνάγκες μας. Νά

ικανοποιεῖ τίς ιδιοτροπίες μας. Ὅχι ὅμως νά μᾶς ζητᾶ εὐθύνες. Συ-
νέπειες. Καθήκοντα. Μόνο νά μᾶς δίνει.

Γ. Κάποιος, στόν ὁποῖο θά καταφύγουμε σέ ὥρα ἀνάγκης. Πό-
νου. Θλίψης. Ποτέ ἄλλοτε.

Δ. Κάποιος, στόν ὁποῖο θά ἀποδίδουμε εὐθύνες. Πού θά φταί-
ει γιά ὅλα. Πού δέν θά μιλά. Θ' ἀναλαμβάνει ἔτσι τήν εὐθύνη δικῶν
μας λαθῶν. Θανάτων ἀγαπητῶν προσώπων. Ὅποιας δικῆς μας
κακῆς ἐνέργειας.

Ε. Ἕνας τιμωρός τῶν ἄλλων. Ὑπασπιστής μας. Προασπιστής τῶν
δικῶν μας συμφερόντων. Πού θά βάζει στή θέση τους ὅλους ἐκεί-
νους πού μᾶς κάνουν κακό.

Τί εἶναι λοιπόν γιά ἐμᾶς ὁ Χριστός; Κάτι ἀπ' ὅλα αὐτά; Ἡ ὁ
Σωτήρας; Καί τί σημαίνει τοῦτο;

Ἄς προβληματιστοῦμε.

«Δεῦτε ἅπαντες,
 πνευματικῶς εὐφρανθῶμεν
 ἐπὶ τῇ μνήμῃ
 τῶν Ἁγίων (Πάντων)»

Πρωτοπρ. Μιχαὴλ Βοσκοῦ
 Θεολόγου

Τὸ ἐκκλησιαστικό μας ἔτος ἀποτελεῖται, ὅπως εἶναι σέ ὅλους γνωστό, ἀπό δύο ἐορτολογικούς κύκλους: τόν κινητό καί τόν ἀκίνητο. Ὁ ἀκίνητος ἐορτολογικός κύκλος περιλαμβάνει ὅλες ἐκεῖνες τίς ἐορτές (Δεσποτικές, Θεομητορικές, Μνήμες Ἁγίων κ.λπ.), πού ἐορτάζονται κάθε χρόνο σέ σταθερή ἡμερομηνία. Ὁ κινητός ἐορτολογικός κύκλος, πού ἔχει ὡς ἐπίκεντρο καί ἀποκορύφωμά του τήν ἐορτή τοῦ Πάσχα, περιλαμβάνει τήν περίοδο πού προηγεῖται τοῦ Πάσχα καί ὀνομάζεται “Τριώδιον Κατανυκτικόν” καί τήν περίοδο πού ἔπεται τοῦ Πάσχα καί ὀνομάζεται “Πεντηκοστάριον” ἢ “Τριώδιον χαρμόσυνον” ἢ “Τριώδιον τῶν ῥόδων”. Τό Τριώδιο καί τό Πεντηκοστάριο εἶναι κινητές περίοδοι, ἀφοῦ ἐξαρτῶνται ἀπό τήν ἡμερομηνία τοῦ Πάσχα, πού κάθε χρόνο εἶναι διαφορετική. Ὁ κινητός ἐορτολογικός κύκλος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἔτους, ὁ ὁποῖος ἐκτείνεται σέ περισσότερους ἀπό τέσσερις μῆνες, ἀρχίζει ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Τελώνου καί τοῦ Φαρισαίου (τρεῖς ἐβδομάδες πρό τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἁγίας καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς) καί ὀλοκληρώνεται μία ἐβδομάδα μετά τήν ἐορτή τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ τελευταία ἡμέρα τοῦ κινητοῦ ἐορτο-

λογικοῦ κύκλου εἶναι ἡ Κυριακή τῶν Ἁγίων Πάντων.

Ἡ Κυριακή αὐτή (Α΄ Ματθαίου) ἦταν ἀρχικῶς ἑορτή “πάντων τῶν Μαρτύρων” καί ἀργότερα διευρύνθηκε σέ ἑορτή “πάντων τῶν Ἁγίων”. Τό γεγονός αὐτό ὑποδηλώνεται σαφῶς τόσο στό ἀπολυτίκιο τῆς ἡμέρας (“Τῶν ἐν ὄλῳ τῷ κόσμῳ Μαρτύρων σου...”), ὅσο καί στό κοντάκιό της (“Ὡς ἀπαρχᾶς τῆς φύσεως, τῷ φυτουργῷ τῆς κτίσεως, ἡ οἰκουμένη προσφέρει σοί, Κύριε, τοὺς θεοφόρους μάρτυρας ...”), ἀλλά καί σέ ὅλα τὰ τροπάρια τῆς παλαιᾶς ὑμνογραφίας τῆς ἑορτῆς (βλ. ἐπί παραδείγματι τό Δοξαστικό

τοῦ Ἑσπερινοῦ
σέ

ἤχο πλ. Β΄: “Μαρτύρων θεῖος χορός, τῆς Ἐκκλησίας ἡ βᾶσις...”). Ἐξάλλου, κατὰ τόν δ΄ αἰῶνα, ὁ Ἱερός Χρυσόστομος ἀφιερώνει ἕναν ἀπό τοὺς Λόγους του στήν ἑορτή αὐτή καί ἀναφέρεται μόνο στοὺς Ἁγίους Μάρτυρες (Εἰς Μάρτυρας Ὁμιλία Β΄). Τά τροπάρια, ὡστόσο, τῆς νεώτερης ὑμνογραφίας ἀναφέρονται σέ ὅλους τοὺς Ἁγίους, ὑποδεικνύοντας τὴν προηγηθεῖσα διεύρυνση τῆς θεματολογίας τῆς συγκεκριμένης ἑορτῆς.

Ὡς ἐκ τούτου, λοιπόν, ἐορτάζουμε κατ’ αὐτὴν τὴν ἡμέρα ὄχι μόνο τοὺς Ἁγίους Μάρτυρες, ἀλλά, ὅπως τό Συναξάριο τῆς ἡμέρας σημειώνει, “ἅπαντα... ὅσα ἀγαθοδότης ἠγίασε τό Πνεῦμα τό Ἅγιον”. Ἐορτάζουμε “τοὺς ὑψηλοτάτους καί ἀγα-

στικούς νόας”, τὰ ἐννέα δηλαδή Ἀγγελικά τάγματα, τούς Προπάτορες, τούς Πατριάρχες, τούς Προφῆτες καί ὄλους τούς Δικαίους τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τούς Ἱεροῦς Ἀποστόλους καί Ἱσαποστόλους, τούς Ἱερᾶρχες, τούς Μάρτυρες (Μεγαλομάρτυρες, Ἱερομάρτυρες, Ὁσιομάρτυρες) καί Ὁμολογητές, τούς Ὁσίους (μοναχούς καί ἀσκητές), ὄλες τίς χορεῖες τῶν Ἁγίων γυναικῶν καί ὄλους τούς ἀνωύμους Ἁγίους. “Πρό δέ πάντων καί ἐν πᾶσι καί μετά πάντων τῶν Ἁγίων Ἁγίαν καί ὑπεραγίαν καί αὐτῶν ὑπερασυγκρίτως κρείττονα τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων, τὴν Κυρίαν ἡμῶν καί Δέσποιναν Θεοτόκον Μαρίαν τὴν ἀειπάρθενον”. Ὅλα αὐτά μᾶς φέρνουν στή σκέψη τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου δισκαρίου, ὅπως διαμορφώνεται κατὰ τὴν Ἀκολουθία τῆς Ἁγίας Προσκομιδῆς. Στό κέντρο τοῦ ἁγίου δισκαρίου εὐρίσκεται ὁ Ἄμνος - Ἰησοῦς Χριστός, ἐκ δεξιῶν του ἡ μερίδα τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου καί ἐξ ἀριστερῶν του οἱ μερίδες τῶν Ἀγγελικῶν ταγμάτων καί ὄλων τῶν ταγμάτων τῶν Ἁγίων. Βεβαίως, στό ἅγιο δι-

σκάριο προστίθενται καί μερίδες γιά τὰ λοιπά μέλη τῆς Ἐκκλησίας, ζῶντες καί κεκοιμημένους, πού εἶναι ἐν δυνάμει ἅγιοι καί οἱ ὅποιοι θά κριθοῦν κατὰ τὴ φοβερὴ ὥρα τῆς τελικῆς κρίσεως.

Ποιοὶ ἦταν οἱ λόγοι, γιά τούς ὁποίους καθιερώθηκε ἡ ἐορτὴ τῶν Ἁγίων Πάντων κατὰ τὴν τελευταία Κυριακὴ τοῦ Πεντηκοσταρίου, ἀμέσως μετά τὴν Κυριακὴ τῆς Πεντηκοστῆς; Τό Συναξάριο τῆς ἡμέρας μᾶς παραθέτει τρεῖς διαφορετικούς λόγους, τούς ὁποίους θά ἀναλύσουμε στή συνέχεια.

Ὁ πρῶτος καί σημαντικώτερος λόγος εἶναι τὸ γεγονός ὅτι οἱ Ἅγιοι Πάντες, τὸ σύνολο δηλαδή τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀποτελοῦν τὸν κατ' ἐξοχὴν καρπὸ ὀλοκλήρου τοῦ ἔργου τῆς Θείας Οἰκονομίας γιά τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου. Ὁλόκληρη ἡ ἱστορία τῆς Θείας Οἰκονομίας κατὰ τὴν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποσκοποῦσε καί ἀπέβλεπε στὴν προετοιμασία τῆς πεπτωκυῖας ἀνθρωπότητος γιά τὴν ἐνανθρώπιση τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ. Καί

ολόκληρη ἡ ἔνσαρκη οἰκονομία τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, ὀλόκληρο τό ἀπολυτρωτικό ἔργο τοῦ Θεανθρώπου ἀποσκοποῦσε καί ἀπέβλεπε στήν ἔλευση τοῦ Παναγίου Πνεύματος κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς. Πρῖν ἀπό τό πάθος Του, ὁ Κύριος εἶχε πει στούς μαθητές Του, ὅτι τούς συμφέρει νά ἀπέλθει ὁ Ἰδιος, γιά νά πέμψει πρὸς αὐτούς τόν Παράκλητο (Ἰω. ιστ', 7), τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, τό Ὅποιο θά τούς ὀδηγήσει «εἰς πάσαν τήν ἀλήθειαν» (Ἰω. ιστ', 13). Καί πρῖν ἀπό τήν Ἀνάληψή Του, τούς παρήγγειλε νά μὴ φύγουν ἀπό τά Ἱεροσόλυμα, ἀλλά νά ἀναμένουν τήν ἐκπλήρωση τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ Πατρός, τήν κάθοδο δηλαδή τοῦ Παναγίου Πνεύματος (Λουκ. κδ', 49 καί Πράξ. α', 4-5). Τό Πνεῦμα τό Ἅγιον κατήλθε, ὄντως, ἐπί τās κεφαλὰς τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων κατά τήν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς καί μετέτρεψε τούς πρῶν ἀγραμμάτους ψαράδες σέ διαπρύσιους κήρυκες τοῦ Σταυροῦ καί τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου· τούς ἔδωσε τή δύναμη νά μεταφέρουν τό μῖνυμα τοῦ Εὐαγγελίου μέ-

χρι τά πέρατα τῆς οἰκουμένης, ἀψηφώντας κάθε κίνδυνο, ἀκόμη καί τόν ἴδιο τόν θάνατο. Ἐκτοτε, τό Πνεῦμα τό Ἅγιο ἀποτελεῖ τήν ψυχή τῆς Ἐκκλησίας καί συγκροτεῖ ὀλόκληρο τόν θεσμό της. Χωρίς τή δική Του ἐπενέργεια καί χωρίς τά χαρίσματα Του δέν μπορεῖ οὔτε Ἐκκλησία νά ὑπάρξει, οὔτε Μυστήρια νά τελεστοῦν, οὔτε ὀμολογία πίστεως νά γίνει. Ἐκτοτε, ἡ Ἐκκλησία εἶναι καί παραμένει ἡ κιβωτός, μέσα στήν ὀποία τελεσιουργεῖται τό μέγα μυστήριο τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ κόσμου.

Ὁ πρῶτος καί σημαντικότερος καρπός καί ἡ πρώτη καί σημαντικώτερη ἀπόδειξη τῆς παρουσίας καί τῆς ἐπενεργείας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στή ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ πρώτη καί σημαντικώτερη ἀπόδειξη τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι καί παραμένει μιά διαρκὴς Πεντηκοστή, εἶναι ἡ παρουσία τῶν Ἁγίων. Οἱ Ἀπόστολοι δέν κήρυξαν οὔτε κάποια ἀφηρημένη θεωρία, οὔτε κάποια ἰδεολογία· κήρυξαν Χριστόν ἐσταυρωμένον καί ἀναστάντα· κήρυξαν ἓνα συγκεκριμένο τρόπο ζωῆς, τόν

όποιο, εάν ακολουθήσει ό άνθρωπος, αξιώνεται νά γίνει μέτοχος καί κοινωνός τῆς ἀκτίστου χάριτος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας ὑπῆρξαν οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι, πού ἀκολούθησαν αὐτόν τόν τρόπο ζωῆς καί κατάφεραν νά φθάσουν στήνπραγμάτωση τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς μας πάνω στή γῆ, πού εἶναι ἡ θέωσή μας. Γι' αὐτό καί οἱ Ἅγιοι μας ἀποτελοῦν τήν ἀποκατάσταση τοῦ ἐκπεπτωκότος ἀγγελικοῦ τάγματος καί δείχνουν καί σ' ἐμᾶς τόν δρόμο γιά τήν ἐκπλήρωση τοῦ ἐπίγειου προορισμοῦ μας. Ὁ Κύριος εἶχε πει πρό τοῦ Πάθους Του στούς Μαθητές Του: “ἐάν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντα ἐλκύσω πρὸς ἐμαυτόν” (Ἰω. ιβ', 32). Ὅταν θά ὑψωθῶ ἀπό τή γῆ, ὅταν δηλαδή θά ἀνεβῶ πάνω στόν Σταυρό, γιά νά πεθάνω γιά τή ζωή καί τή σωτηρία τοῦ κόσμου, τότε θά τραβήξω ὅλους τούς ἀνθρώπους κοντά Μου. Οἱ Ἅγιοι ἄφησαν τόν Χριστό νά τούς τραβήξει κοντά Του, δείχνοντας καί σ' ἐμᾶς τόν δρόμο πού ὀδηγεῖ στόν Σωτήρα Χριστό.

Ἐνας δεύτερος λόγος, γιά

τόν ὅποιο καθιερώθηκε ὁ κοινός ἑορτασμός ὅλων τῶν Ἁγίων, εἶναι τό γεγονός ὅτι ὑπάρχουν πολλοί Ἅγιοι πού εἶναι ἄγνωστοι καί ἀφανεῖς. Οἱ Ἅγιοι, τούς ὁποίους γνωρίζουμε ὀνομαστικά καί τιμοῦμε στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας μας, εἶναι ἕνας μικρός ἀριθμός ἀπό τό σύνολο τῶν Ἁγίων πού ὑπῆρξαν στήν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐπρεπε, λοιπόν, νά καθιερωθεῖ μιά ἡμέρα κοινοῦ ἑορτασμοῦ ὅλων τῶν Ἁγίων, ὥστε, ἔστω καί μ' αὐτόν τόν τρόπο, νά τιμοῦνται ὅλοι οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, γνωστοί καί ἄγνωστοι, φανεροί καί ἀφανεῖς.

Κι ἕνας τρίτος λόγος εἶναι, ὅτι ἔπρεπε κατά μία ἡμέρα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μας ἔτους νά ἑορτάζονται ὅλοι οἱ Ἅγιοι μαζί, ὥστε νά διατρανώνεται, τοιούτοτρόπως, ἡ ἀλήθεια ὅτι ὅλοι οἱ Ἅγιοι “ὑπέρ ἑνός Χριστοῦ ἠγωνίσαντο”, ὅλοι ἔτρεξαν “τό αὐτό τῆς ἀρετῆς στάδιον”, ὅλοι ὑπῆρξαν δοῦλοι τοῦ ἰδίου Θεοῦ, ἀπό τόν Ὅποιο καί ὅλοι στεφανώθηκαν γιά τά ἀγωνίσματά τους. Οἱ Ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας ἔζησαν σέ διαφορετικές

ἐποχές καί διαφορετικές συν-
θῆκες ζωῆς, ἀκολούθησαν δια-
φορετική πορεία ὁ καθένας,
ὅλοι ὅμως ἀγωνίστηκαν εὐσυ-
νεΐδητα “τόν ἀγῶνα τόν καλόν”,
ἔτρεξαν τόν δρόμο ὡς τό τέλος
καί φύλαξαν τήν πίστη (Β΄ Τιμ.
δ΄, 7), γι’ αὐτό καί ἀξιώθηκαν νά
φθάσουν στό ποθοῦμενο τέρμα,
πού εἶναι ἡ κληρονομία τῆς
αἰώνιας Βασιλείας τοῦ Θεοῦ·
ἀξιώθηκαν νά λάβουν “τόν τῆς
δικαιοσύνης στέφανον”. Κατά
ταῦτα, οἱ βίοι τῶν Ἁγίων μᾶς
ὑποδεικνύουν ἀπειρες δυνατό-
τητες ἐφαρμογῆς τῶν ἐντολῶν
τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ,
ἀπείρους δρόμους φωτισμοῦ,
ἀγιασμοῦ, σωτηρίας, θεώσεως·
δρόμους βεβαίους καί δοκιμα-
σμένους μέσα ἀπό τήν ἐμπειρία
τῶν Ἁγίων Πάντων.

Ἐνας ἀκόμη ἰδιαίτερα ση-
μαντικός λόγος: Ὁ κοινός ἑορ-
τασμός ὅλων τῶν Ἁγίων, ἀπο-
τελεῖ τήν καλύτερη παρακίνηση
ἡμῶν τῶν ζώντων πρὸς μίμησιν
τῶν ἑορταζομένων Ἁγίων. “Τιμὴ
μάρτυρος, μίμησις μάρτυρος”,
λέει σ’ ἓναν ἀπό τούς Λόγους
τοῦ ὁ Ἱερός Χρυσόστομος (Εἰς
Μάρτυρας Ὁμιλία Α΄). “Τιμὴ
Ἀγίου, μίμησις Ἀγίου”, θά μπο-

ρούσαμε νά προσθέσουμε ἐμεῖς,
διευρύνοντας τήν ἔννοια τῆς ρή-
σεως τοῦ Ἱεροῦ Πατρός. “Αἱ τῶν
μαρτύρων ἑορταί οὐκ ἐν τῇ πε-
ριόδῳ τῶν ἡμερῶν μόνον, ἀλλά
καί τῇ γνώμῃ τῶν ἐπιτελούντων
κρίνονται”, σημειώνει ὁ χρυ-
σορρήμων Πατήρ τῆς Ἐκκλη-
σίας. Οἱ ἑορτές τῶν Μαρτύρων
καί ὅλων τῶν Ἁγίων δέν περιο-
ρίζονται μόνο κατά τήν ἡμέρα
πού τελεῖται ἡ μνήμη τους, ἀλ-
λά ἐξαρτῶνται ἀπό τήν καθαρή
συνείδηση τοῦ κάθε Χριστιανοῦ.
Καί συνεχίζει: “Ὅταν στή
ζωή μας διαπράττου-
με τό κακό, τότε
ἀκόμη καί κατά
τίς ἡμέρες
τῶν ἑορτῶν
παραμέ-
ν ο υ μ ε
ἀ ν έ ο ρ -
τ ο ι , πα-
ρ α μ έ -
ν ο υ μ ε
δηλαδή
ἀμέτοχοι
τῆς εὐλο-
γίας τῶν
έ ο ρ τ ῶ ν .
Ἀντιθέτως,
ὅταν ἀγωνιζό-

μαστε τόν καλόν ἀγώνα τῆς ἀρετῆς καί τῆς εὐσεβείας, μιμούμενοι τή ζωή τῶν Ἁγίων, τότε καί χωρίς νά εἶναι πανήγυρη ἔχουμε ἑορτή· τότε ὀλόκληρη ἡ ζωή μας καθίσταται μιά διαρκῆς ἑορτή.

Τό νόημα τοῦ κοινοῦ ἑορτασμοῦ ὄλων τῶν Ἁγίων κατά τήν Κυριακή τῶν Ἁγίων Πάντων συνοψίζει, μέ πολύ ὁμορφο ποιητικό τρόπο, τό τρίτο Ἰδιόμελο τῆς Λιτῆς τῶν Ἁγίων Πάντων σέ ἦχο α΄:

“Δεῦτε ἅπαντες, πνευματικῶς εὐφρανθῶμεν ἐπί τῇ μνήμῃ τῶν Ἁγίων· ἰδοῦ γάρ παραγέγονε, πλουτοποιοῖα ἡμῖν χαρίσματα κομίζουσα· διό ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως, καί καθαρῶ συνειδί, ἀναβοήσωμεν λέγοντες· Χαίρετε Προφητῶν ὁ σύλλογος, οἱ τίν

ἔλευσιν Χριστοῦ τῷ κόσμῳ κηρύξαντες, καί τά πόρρω ἐγγύς προβλέποντες. Χαίρετε Ἀποστόλων ὁ χορός, οἱ τῶν ἐθνῶν σαγηνευταί καί ἀλιεῖς τῶν ἀνθρώπων. Χαίρετε Μαρτύρων ὁ δῆμος, οἱ ἐκ περάτων γῆς συναθροισθέντες εἰς μίαν πίστιν, καί ὑπέρ ταύτης βασάνων αἰκισμούς ὑπομείναντες, καί τελείως τόν τῆς ἀθλήσεως στέφανον εὐληφότες. Χαίρετε Πατέρων ὁ μελισσῶν, οἱ τά ἑαυτῶν σώματα τῇ ἀσκήσει καταπίξαντες· καί νεκρώσαντες τά πάθη τῆς σαρκός, τόν νοῦν θεῖο ἔρωτι ἐπτερώσατε, εἰς οὐρανοῦς ἀνέπτητε, καί σύν ἀγγέλοις εὐφραίνόμενοι, ἀπολαύετε τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν. Ἄλλ’ ὃ Προφῆται, Ἀπόστολοι, καί Μάρτυρες σύν Ἀσκηταῖς, τόν ὑμᾶς στεφανώσαντα, ἐκτενῶς δυσωπεῖτε, τοῦ λυτρωθῆναι ἐξ ἐχθρῶν ἀοράτων καί ὁρατῶν, τοὺς ἐν πίστει καί πόθῳ τελούντας, τήν ἀεισέβαστον μνήμην ὑμῶν”.

Ἐλάτε ὅλοι οἱ πιστοί, ἄς εὐφρανθοῦμε πνευματικῶς μέ τήν εὐκαιρία τῆς μνήμης τῶν Ἁγίων (Πάντων). Ἰδοῦ ἡ μνήμη τῶν Ἁγίων (Πάντων) ἔφθασε, φέρνοντάς μας χαρίσματα πλουτο-

ποιά· χαρίσματα πού θά μᾶς καταστήσουν (πνευματικῶς) πλουσίους. Γι' αὐτό μέ φωνή μεγάλης καί ἀνεκλάλητης χαρᾶς καί μέ καθαρή συνείδηση, ἅς φωνάξουμε, λέγοντας: Χαίρετε ὁ σύλλογος τῶν Ἁγίων Προφητῶν, πού κηρύξατε στόν κόσμον τήν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ καί προείδατε καί φανερώσατε (μέ τή Χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) αὐτά πού θά γίνονταν σέ πολύ μεταγενεστέρους χρόνους.

Χαίρετε ὁ χορός τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, πού γίνατε σαγηνευτές τῶν ἔθνῶν καί ἀλιεῖς τῶν ἀνθρώπων. Χαίρετε ὁ δῆμος τῶν Ἁγίων Μαρτύρων, πού συναθροισθήκατε ἀπό τά πέρατα τῆς γῆς σέ μία πίστη καί ὑπομείνατε γι' αὐτή τήν πίστη κακώσεις ἀπό διάφορα βασανιστήρια καί ἀξιωθήκατε νά λάβετε τό στεφάνι τῆς ἀθλήσεως. Χαίρετε ὁ μελισσῶν (= τό μελισσοκομεῖο) τῶν Ἁγίων Πατέρων, πού ἀφήσατε τά σώματά σας νά λειώσουν ἀπό τήν ἄσκηση καί, ἀφοῦ νεκρώσατε τά πάθη τῆς σαρκός, κάνατε τόν

νοῦ σας νά πετάξει μέ τόν θεῖο ἔρωτα καί ἀνεβήκατε στους οὐρανοῦς καί ἀπολαμβάνετε τά αἰώνια ἀγαθά εὐφραινόμενοι μαζί μέ τούς Ἁγίους Ἀγγέλους. Ἄλλά ὦ Προφῆτες, Ἀπόστολοι καί Μάρτυρες μαζί μέ τούς Ὁσίους Ἀσκητές, παρακαλεῖτε ἀκαταπαύστως καί μέ ὅλη σας τή δύναμη Ἐκεῖνον πού σᾶς στεφάνωσε (μέ τό στεφάνι τῆς θείας δόξας), νά λυτρώσει ἀπό τούς ἀοράτους καί ὀρατοῦς ἐχθρούς ὅλους ἐμᾶς πού τελοῦμε μέ πίστη καί πόθο τήν ἀεισέβαστη (= τήν πάντοτε σεβαστή) μνήμη σας.

Τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου στὸν Χριστιανισμό

Μιχάλη Νικολάου
Θεολόγου

ΜΕΡΟΣ Δ΄

(Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΕΣΧΑΤΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ

1. Ἀνάσταση τοῦ σώματος

Σέ ἀντίθεση μετὰ τὴν ἑλληνική φιλοσοφία ἡ ὁποία ἐγκαταλείπει στὴν φθορά καὶ στὸν τάφο τὸ σῶμα, κατὰ τὴν χριστιανική διδασκαλία τὸ σῶμα θὰ συμμετάσχει τῆς δόξης τῆς ἀναστάσεως καὶ θὰ ἀπολαύει τῆς αἰωνίου ἀφθαρσίας καὶ εὐδαιμονίας, ἀνίσταται καὶ ἐνδύεται εὐπρέπειαν καὶ ἀθα-

νασίαν¹. «Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν ἀποτελεῖ θεμελιῶδες δόγμα τοῦ χριστιανισμοῦ, πού στηρίζεται εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν σημαίνει ὅτι τελικῶς σώζεται καὶ ὀλοκληροῦται ὁ ἄνθρωπος, ψυχὴ καὶ σῶμα»². Ἡ ἀνάσταση τῶν σωμάτων εἶναι πέραν πάσης ἀμφιβολίας, διότι ἐδράζεται στὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος ἀπέθανε καὶ

1. Βλ. Μαυρικίου Τάδρου, «Προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον», ΕΕΘΣΑΠΘ, τ. 3, Θεσσαλονίκη 1958, σσ. 16-17.

2. Βλ. Σ. Ἀγουρίδου, *Τὸ Εὐαγγέλιον καὶ ὁ σύγχρονος κόσμος*, Θεσσαλονίκη 1970, σ. 75.

ἀνέστη γιά νά καταστει πρωτότοκος τῶν νεκρῶν καί ἡ ἀπαρχή τῶν κεκοιμημένων³.

Ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν εἶναι μία θεραπεία ὀλοκληρωτική τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τῆ φθορά καί τόν θάνατο, ἡ ὁποία εἶναι ἀναπόφευκτη. «Μέ τόν θάνατο διαλύεται αὐτό ἐδῶ τό σῶμα, καί προσφέρεται ἡ δυνατότητα τῆς τέλει ἀποδομίσσεως αὐτῆς τῆς φθαρτῆς ψυχοσωματικῆς ζωῆς, οὕτως ὥστε ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν νά φέρει στό φῶς ἕνα νέο «σῶμα πνευματικόν» ἀπαλλαγμένο ἀπό ὁποιαδήποτε ἀπ' τῆς ψυχοβιολογικές συνέπειες τῆς πτώσεως»⁴. Τό ἀναστημένο σῶμα ὀνομάζεται «πνευματικόν» σέ ἀντίθεση μέ τό «ψυχικόν σῶμα», πού εἶναι τό ἐπίγειο

σῶμα τοῦ ἀνθρώπου⁵. Σύμφωνα μέ τόν Ἀπόστολο Παῦλο, μέ τήν ἀνάστασις τό ἀνθρώπινο σῶμα «σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ· σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει· σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν»⁶. Τό ἀσθενές καί θνητό σῶμα, πού ἐμφανίζεται ὡς κάτι τό εὐτελές καί εὐθραυστον ἀφθαρτοποιεῖται, ἐξωραΐζεται καί καθίσταται ὁμοιον, «συμμορφον», τοῦ ἐνδόξου σώματος τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ⁷. Τό ἀναστημένο σῶμα τοῦ Κυρίου εἶναι τό ἐσχατολογικό ἀνθρώπινο σῶμα, τό ὁποῖο κατά τήν μέλλουσα κατάστασις θά ἐκλεπτυνηθεῖ κατά τέτοιο τρόπο, ὥστε νά καταστει σχεδόν ἄυλο⁸.

3. Α' Κορ. ιε', 13-20.

4. Βλ. Πρεσβ. Νικολάου Λουδοβίκου, «Μεταφυσική ἡ Ἐσχατολογία τοῦ σώματος», ΕΕΘΣΑΠΘ, τ. 1, Θεσσαλονίκη 1990, σ. 128.

5. Βλ. Θωμᾶ Ἄντ. Ἰωαννίδη, Ἄνθρωπος καί κόσμος κατά τόν Ἀπόστολο Παῦλο, ἔκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2008, σ. 50.

6. Α' Κορ. ιε', 42-44.

7. «Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, στήν ὁποία συμμετέχει ὁ πιστός μέ τό βάπτισμα, εἶναι ἡ ἐγγύση τῆς ἀναστάσεως καί τοῦ ἀνθρώπου, τό θεωμένο σῶμα τοῦ ἀναστημένου Χριστοῦ εἶναι ἡ ἀπαρχή καί ἡ αἰτία τῆς θεώσεως καί τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων, τῶν ὑλικῶν, καί συνεπῶς τῆς ὕλης». Γ. Γαλίτης, Θεολογική θεώρησις τῆς ὕλης, Πανηγυρικός λόγος ἐκφωνηθείς κατά τήν ἐορτή τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν 1991, Ἀνάτυπο ἀπό τόν 32ο Τόμο «Ἐπίσημοι Λόγοι» περιόδου ἀπό 31,8,1988 ἕως 31,8,1991, Ἀθήνα 1996, σ. 16.

8. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Ὑπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχαζόντων, 1,3,36, Συγγράμματα, τόμ. Α', σ. 447.

Θά μετασχηματισθῆι σέ σῶμα δόξης, σῶμα πνευματικό διά τῆς φανερώσεως τῆς θεοποιουῦ ἐνέργειας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Μερικοί, ἀκόμη καί χριστιανοί, βρίσκουν πιά εὐλογητήν πίστην στήν ἀθανασία τῆς ψυχῆς μόνο καί ἀρνοῦνται τήν ἀνάστασιν τῶν σωμάτων· σφάλλουν ὅμως, διότι παραθεωροῦν τήν παντοδυναμία καί τήν ἄπειρη δημιουργική δύναμιν τοῦ Θεοῦ. Ἐάν ὁ Θεός δημιούργησε ἐκ τοῦ μί ὄντος τά πάντα, ὅπως μᾶς ἐξιστορεῖ στίς πρῶτες σελίδες τῆς ἡ Παλαιᾶ Διαθήκης, μέ τήν ἴδια εὐκολία μπορεῖ νά ξαναδημιουργήσῃ καί τά διαλυμένα σώματα τῶν νεκρῶν καί νά τά μεταβάλλῃ ἀπό φθαρτά σέ ἀφθαρτά διά τῆς ἀναστάσεως⁹. Ἡ δημιουργική δύναμιν τοῦ Θεοῦ εἶναι αὐτή πού θ' ἀναστήσῃ κατὰ τήν ἔσχατην ἡμέραν καί τά νεκρά σώματα τῶν πιστῶν.

Ἁ Ἀπόστολος Παῦλος στήν

πρός Ρωμαίους ἐπιστολήν του τονίζει: «*Εἰ δέ τό Πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τόν Χριστόν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσῃ καί τά θνητά σώματα ὑμῶν διά τό ἐνοικοῦν αὐτοῦ Πνεῦμα ἐν ὑμῖν*»¹⁰. Ἡ ἐν Χριστῷ ἀνάστασιν τῶν πιστῶν ἀποτελεῖ φυσική συνέπειαν τῆς μετοχῆς αὐτῶν στήν ἄκτιστη θεοποιήσιν ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως κατὰ τόν θάνατον τοῦ Χριστοῦ χωρίστηκε ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα Του, ἀλλά ἡ θεότητα παρέμεινε ἀχώριστος, γι' αὐτό καί ἀκολουθῶς τό ἀνέστησεν καί τό ἀνύψωσεν στούς οὐρανοῦς ἐν δόξῃ, ἔτσι καί κατὰ τόν θάνατον τῶν πιστῶν παρά τό ὅτι χωρίζεται ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα, ὁ σύνδεσμος μέ τόν Θεόν παραμένει ἀδιάλυτος· ἔτσι καί κατὰ τήν ἀνάστασιν ἀνακαινίζεται ὁ ὅλος ἄνθρωπος καί εἰσέρχεται στήν χαρά τῆς οὐρανίου βασιλείας¹¹.

9. «*Βέβαια, εἶναι κάπως δυσπαραδέκτη γιά τόν ἄνθρωπον ἡ ἰδέαν ὅτι ὄχι μόνο ἡ ψυχή, ἀλλά καί τό σῶμα θά ἔχει τό μερίδιόν του στόν ἐνδοξόν κόσμον τῆς ἀναστάσεως. Ἄς θυμηθοῦμε ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν ἄκουσαν τό κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου Παύλου γιά τήν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν, "ἐχλεύαζον", διότι δέν εἶχαν γνωρίσει ἀκόμη τή μεταμορφωτική δύναμιν τοῦ Θεοῦ πού μεταβάλλει τά πάντα σέ "καινήν κτίσιν"*». Ἰω. Καραβιδόπουλου, «*Τό ἀνθρώπινο σῶμα ὑπό τό φῶς τῆς ἀναστάσεως*», Πάνταϊνος 67 (1975), σ. 177.

10. Ρωμ. ν', 11.

11. Βλ. Γεωργίου Ἰ. Μαντζαρίδου, *Παλαμικά*, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1998, σ. 259.

2. Ἡ θέωση καί ἡ δόξα τοῦ σώματος

Ἡ θέωση ἀναφέρεται στό εἶναι καί στήν ὑπαρξη τοῦ ἀνθρώπου, δέν πρόκειται γιά ἠθικό ἐπίτευγμα. Θέωση σημαίνει τήν καθολικότερη ἀνακαίνιση καί μεταμόρφωση τοῦ ὅλου ἀνθρώπου, ἐπομένως περιλαμβάνει καί τό σῶμα του. Ὁ θεοούμενος ἄνθρωπος γίνεται ἄνθρωπος πνευματικός. Δέν παύει νά εἶναι κτιστός, οὔτε διαλύεται ἀπό τήν θεότητα, ἀλλά διατηρεῖ ἀκέραια τήν ὑπόστασή του καί ἔχει τό σῶμα του ἀνακαινισμένο¹². Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής χαρακτηριστικά ἀναφέρει: «Ὅλος μὲν ἄνθρωπος μένων κατὰ ψυχὴν καί σῶμα διὰ τήν φύσιν, καί ὅλος γινόμενος θεός κατὰ ψυχὴν καί σῶμα διὰ τήν χάριν καί τήν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ διόλου θείαν τῆς μακαρίας δόξης λαμπρότητα, μεθ' ἧν οὐκ ἔστι τι ἐπινοῆσαι λαμπρότερον»¹³.

Ἄριστος δείκτης γιά τήν ὀρθόδοξη χριστιανική ἀνθρωπολογία εἶναι ἡ Χριστολογία. Ἡ σχέση θεότητας καί ἀνθρωπίνης φύσεως ἀποτελεῖ πρότυπό τῆς χαρισματικῆς σχέσεως τῆς θείας Χάριτος μέ τήν ἀνθρώπινη φύση τοῦ κάθε πιστοῦ. Ὅπως στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ ἡ θεότητα προσφέρεται μέσω τῆς ψυχῆς καί στό σῶμα, ἔτσι καί στόν κάθε πιστό πού δέχεται τή Χάρι τοῦ Θεοῦ αὐτή προσφέρεται μέσω τῆς ψυχῆς καί στό σῶμα του. Καί τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου «πάσχει» τά θεία καί θεουργεῖται ἀπό τή Χάρι. Ὅπως ὁ Χριστός ἔλαμψε στό ὄρος Θαβῶρ διὰ τῆς ἀκτίστου δόξης τῆς θεότητός Του, ἔτσι καί οἱ δίκαιοι μετέχοντας στήν ἄκτιστη Χάρι¹⁴ θά λάμπουν ὅπως ὁ μεταμορφωθείς Χριστός στή βασιλεία τοῦ Θεοῦ¹⁵.

Ἡ Χάρι τοῦ Θεοῦ μεταμορφώνει τόν πιστό. Ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἐνιαία ψυχοσωματική ὑπαρξη θά ἐνωθεῖ μέ τόν

12. Βλ. τοῦ ἰδίου, *Ἀλήθεια καί ζωή*, ἔκδ. Ἰνδικτος, Ἀθήνα 2012, σ. 80.

13. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Περί διαφορῶν ἀποριῶν*, PG 91, 1088C.

14. Βλ. Γρηγορίου Παλαμᾶ, *ὑπέρ τῶν ἱερῶς ἡσυχάζόντων*, 2, 2,12, ὁ.π., σ. 518. Πρβλ. Γ. Μαντζαρίδης, ὁ.π., σ. 80.

15. Βλ. Γ. Μαντζαρίδης, *Παλαμικά*, ὁ.π., σ. 260.

Θεό, θά μετάσχει τῆς δόξης τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί μετέχοντας στή θεία βασιλεία θά κατασταεῖ καί αὐτός κατά χάριν Θεός. Ὅπως τό σίδηρο πού πυρακτώνεται γίνεται φωτιά, χωρίς νά παύει νά εἶναι σίδηρο, ἔτσι καί ὁ ἄνθρωπος πού μετέχει στό θεῖο φῶς γίνεται φῶς, χωρίς νά παύει νά εἶναι ἄνθρωπος¹⁶. Ὁ ἅγ. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς διατηρεῖ κατά πάντα ἀκμαία αὐτή τήν πνευματική γραμμή πού θέλει τό σῶμα λογικό καί θεούμενο ἐφ' ὅσον «*μή ἂν ψυχὴν μόνην μήτε σῶμα μόνον λέγεσθαι ἄνθρωπον, ἀλλά τό συναμφοτέρον, ὃν δὴ καί κατ' εἰκόνα πεποικέναι Θεός λέγεται*»¹⁷. Ὁ ἄνθρωπος γίνεται ὅλος Θεός «κατά χάριν», Θεός κατά τήν ψυχὴ καί κατά τό σῶμα του¹⁸.

3. Τά λείψανα τῶν ἁγίων. Μάρτυρες τῆς θεώσεως τοῦ σώματος

Ἡ καταξίωση τοῦ ἀνθρώπινου σώματος μαρτυρεῖται καί τεκ-

μηριώνεται στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μέ τήν τιμὴ τῶν ἁγίων λειψάνων. Ἡ μυροβλυσία τῶν τιμῶν λειψάνων, ἡ ἀφθαρσία, ἡ εὐωδία, ὁ ἰδιαίτερος χρωματισμός τῶν ὀστέων, ἡ θαυματουργία εἶναι σημεῖα τῆς θεώσεως τοῦ σώματος. Ὁ ἅγιος Σιλουανός ὁ Ἀθωνίτης γράφει ὅτι στόν ὑψηλότερο βαθμὸ οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τὴ Χάρι καί στήν ψυχὴ καί στό σῶμα, ὅποτε ἀγιάζονται καί γίνονται ἅγια λείψανα. Ἀκόμη καί τά ὀστᾶ τῶν ἁγίων ἐπηρεάζονται καί ἀποκτοῦν συνήθως κιτρινωπὸ χρῶμα, ὅπως διαπιστώνεται καί στά ὀστᾶ τοῦ ἰδίου τοῦ ἁγίου Σιλουανοῦ. Ὁλόκληρος ὁ ἄνθρωπος ὡς ψυχοσωματικὴ ἐνότητα γίνεται ὑπερκόσμιος καί χριστοειδής¹⁹. Ὅπως ἡ δόξα τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι μόνο δόξα τῆς θείας φύσεως ἀλλὰ καί τῆς ἀνθρώπινης, τό ἴδιο συμβαίνει ἀναλογικά καί μέ τὴ δόξα τῶν ἁγίων. Ἡ μεταμόρφωσή τους δέν ἀφορᾷ μόνο τήν ψυχὴ ἀλλὰ καί τό σῶμα, πού «*συνθεοῦται τῇ ψυχῇ*

16. Βλ. Τοῦ ἰδίου, Χριστιανικὴ Ἠθικὴ II, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2004, σ. 682.

17. Γρηγορίου Παλαμᾶ, Προσωποποιῖα, PG 150, 1361C.

18. Βλ. Πρεσβ. Νικολάου Λουδοβίκου, ὁ.π., σ. 124.

19. Βλ. Γ. Μαντζαρίδης, Ἀλήθεια καί ζωὴ, ὁ.π., σσ. 80-81.

κατά τὴν ἀναλογοῦσαν αὐτῶ μέ-
θεξιν τῆς θεώσεως»²⁰. Ὅπως ἡ
θεότητα τοῦ Χριστοῦ δὲν ἐγκα-
τέλειπε τὸ θεανθρώπινο σῶμα
κατὰ τὴν τριήμερη ταφή καί
ἀνάστασή Του, ἔτσι καί ἡ Χάρη
τοῦ Θεοῦ, ἡ ἐκθεωτική τῶν
ἀγίων, δὲν ἐγκαταλείπει τὰ σώ-
ματά τους μετὰ τὸν βιολογικό
τους θάνατο. Ἀπόδειξη εἶναι καί
τὰ θαύματα πού ἐπιτελοῦνται
δι' αὐτῶν²¹.

Ἐπειδὴ πιστεύουμε πὼς τὸ
σῶμα ἀγιοποιεῖται καί μετα-
μορφώνεται μαζί μέ τὴν ψυχή, γι'
αὐτό καί τιμᾶμε, προσκυνοῦμε
κι εὐλαβοῦμεθα τὰ χαριτόβρυτα
τίμια λείψανα τῶν ἀγίων μας.
Τοῦτο συμβαίνει πρὶν τῆ Δευτέ-
ρα Παρουσία, πού σημαίνει
πὼς πολὺ περισσότερο θὰ δο-
ξασθοῦν τότε οἱ ἅγιοι ψυχοσω-
ματικά. Ἡ μεγάλη, λοιπόν, τιμὴ
πού ἀποδίδουν οἱ Ὁρθόδοξοι
πιστοὶ στὰ λείψανα τῶν ἀγίων
μας δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα θρη-
σκοκλησίας, προλήψεως ἢ ἄγνοι-
ας, ὅπως νομίζουν ὀρισμένοι καί

μάλιστα Ὁρθόδοξοι πού δὲν
καταδέχονται ἢ φοβοῦνται νὰ τ'
ἀσπασθοῦν ἢ οἱ αἰρετικοὶ πού
τ' ἀπορρίπτουν. Ἡ τιμὴ τῶν
ιερῶν λειψάνων πηγάζει ἀπὸ μία
ὀρθά ἀνεπτυγμένη θεολογία
περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος
καί μία βαθειὰ κατανόηση τοῦ
μυστηρίου τῆς Ἐνσαρκώσεως
τοῦ Θεοῦ Λόγου καί τῆς «ἐν σώ-
ματι» Μεταμορφώσεως, Ἀνα-
στάσεως καί Ἀναλήψεώς Του.
Πρόκειται γιὰ μία διδασκαλία μέ
ρίζα καθαρὰ βιβλική²², διδα-
σκαλία ἡ ὁποία παραμένει ἀμε-
τάβλητη σ' ὅλη τὴν πατερική θε-
ολογία.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σέ κάθε Θ. Λειτουργία, ἡ
Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἐπανα-
λαμβάνει στὴν «*Εὐχή πρὸ τῶν
ἀναγνωσμάτων*», ἀπευθυνόμενη
στόν Χριστό: «*Σὺ γάρ εἶ ὁ φω-
τισμός τῶν ψυχῶν καί τῶν σω-
μάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός...*».
Ὁ Θεός Λόγος φωτίζει καί τό

20. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Κεφάλαια Γνωστικά* 2, 88, PG 90, 1168A.

21. «*Οὐ γάρ διέστη τούτων ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὥσπερ οὐδέ τοῦ προσκυνη-
τοῦ σώματος Χριστοῦ διέστη ἡ θεότης ἐπὶ τοῦ ζωοποιοῦ θανάτου*». Γρηγορί-
ου Παλαμᾶ, Δεκάλογος τῆς κατὰ Χριστόν νομοθεσίας, PG 150, 1093A.

22. Φανέρωση τῆς ἄκτιστης δόξας τοῦ Θεοῦ στό ἀνθρώπινο σῶμα. Α' Κόρ.
6, 20.

σῶμα μας καί τήν ψυχή μας. Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἔχει διαχθεῖ νά ἐκτιμᾷ τό σῶμα. Ὁ Χριστιανός πιστεύει στή νίκη ἐναντίον τοῦ θανάτου καί περιμένει τήν ἀνάσταση: «*Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν*», λέει στό Σύμβολο τῆς πίστεως. Περιμένει τήν ἀνάσταση πού ἀφορᾷ ὁλόκληρη τήν ψυχοσωματική του ὑπόσταση. Περιμένει τήν ἀνάσταση τοῦ καινούργιου ἀνθρώπου μέσα ἀπό τό σῶμα πού φθείρεται, ὅπως περιμένει καί τό καινούργιο σιτάρι μέσα ἀπό τόν σπόρο πού σαπίζει στή γῆ²³.

Ὁ Χριστιανός διδάσκει ὅτι ἡ ὑπαρξή μας ἀνήκει στόν Θεό. Γι' αὐτό ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς προτρέπει νά δοξάζουμε τόν Θεό ὄχι μόνο μέ τό πνεῦμα ἀλλά καί μέ τό σῶμα μας²⁴. Τό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου εἶναι προορισμένο νά ζήσει σέ κοινωνία μέ τόν Θεό. Ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ ἀγιάζει ὁλόκληρο τόν ἄνθρωπο, καί τήν ψυχή καί τό σῶμα. Γι'

αὐτό καί ἀπό τήν παροῦσα ἀκόμη ζωή γίνεται σεβαστό ὡς «*ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*», μέσα στό ὁποῖο ἀνακαινίζεται ὁλόκληρη ἡ κτίσις. Ὅχι, λοιπόν, καταστροφή, ἀφανισμός καί ἐκμηδενισμός τοῦ σώματος, ἀλλά ἐξύψωση καί μεταμόρφωσή του σέ Ναό τοῦ Θεοῦ ἐν ὄψει τῆς μελλοντικῆς δόξας τῆς ἀναστάσεως, στήν ὁποία συμμετέχει καί τό σῶμα. Ὅταν ὑπάρχει ἡ πίστη καί ἡ προσδοκία αὐτή, τότε καί ἡ στάση ἀπέναντι στό σῶμα γίνεται ἀνάλογη.

Τό σῶμα εἶναι ἡ στολί τοῦ ἀνθρώπου πού θά λάμψει κατά τόν μέλλοντα αἰῶνα, ὅπως τά ἅγια καί ἱερά λείψανα τῶν ἁγίων μας τά ὁποῖα μετέχουν στή δόξα τοῦ Θεοῦ· γι' αὐτό «*βρῦουν θαύματα καί πηγάζουν ἰάματα*», ἀποδεικνύοντας ἔτσι μέ τόν πιό περίττανο τρόπο τήν ἀξία, τή σημασία καί τίς δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπινου σώματος στήν Ἐκκλησία καί στήν ὀρθόδοξη παράδοση.

23. Βλ. Γ. Μαντζαρίδης, *Ἀλήθεια καί Ζωή*, ὁ.π., σ. 85.

24. Α' Κορ. στ', 20.

ΟΜΟΦΥΛΟΦΙΛΙΑ

ἀτομικό δικαίωμα ἢ ἰδεολογία;

Ἐπισκόπου Καρπασίας
κ. Χριστοφόρου

Μέρος Α΄

Δημοσιεύτηκε στὸν Τύπο καί σέ ἄλλα Μέσα Ἐνημέρωσης ὅτι τὸν Μάιο θὰ πραγματοποιηθεῖ στή Λευκωσία, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Δημάρχου Λευκωσίας τὸ λεγόμενο «Φεστιβάλ Ὑπερηφάνειας», Ὁμοφυλοφίλων, Λεσβιῶν, Ἀμφισεξουαλικῶν, Τρανσέξουαλ κ.λπ.

Γιὰ τὸ θέμα αὐτό, τῆς Ὁμοφυλοφιλίας, ἔχουν λεχθεῖ καί γραφεῖ πάρα πολλά. Ἐξ ἀφορμῆς τῆς πιό πάνω ἐκδήλωσης, θὰ ἠθελα νὰ ἐκφράσω καί τίς δικές μου ἀπόψεις, συμβάλλοντας ἔτσι σ' ἓνα ὑγιῆ διάλογο μέ σκοπὸ τὸ γενικὸ καλό.

Τὸ πρῶτο, τὸ ὁποῖο θὰ ἠθελα νὰ σημειώσω, εἶναι ὅτι ὑπάρχει τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμα τοῦ καθενὸς νὰ ζεῖ ὅπως θέλει. Τὸ δικαίωμα αὐτὸ δέν μπορεῖ νὰ

τοῦ τὸ στερήσει κανεὶς. Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὁ Ὅποιος μᾶς ἐδημιούργησε ἐλεύθερους, μᾶς ἔδωσε τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοδιαχείρισης. Συνεπῶς, μποροῦμε νὰ πᾶμε ἐνάντια στὸν ἴδιο τὸν Θεό, ἐνάντια στὴν ἴδια τὴ φύση μας, στοὺς φυσικούς καί πνευματικούς νόμους, πιστεύοντας ὅτι ἔτσι αὐτοπραγματωνόμαστε καί ἐκπληρώνουμε τὸν προορισμὸ μας ὡς ἄνθρωποι.

Ταυτόχρονα μέ τὸ δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης ἐπιλογῆς ἔχουμε καί τὴν εὐθύνη, τὴν προσωπική, γι' αὐτὴ τὴν ἐπιλογή, ἀφοῦ εἴμαστε λογικά ὄντα καί ἐλεύθερα, ἀποφασίζουμε νὰ ἀκολουθήσουμε μίαν συγκεκριμένη πορεία στή ζωὴ μας.

Ἡ εὐθύνη καί τὰ ἀποτελέσματα τῆς, σέ μίαν τέτοια περι-

πτωση προσωπικής επιλογής, που είναι κατά πάντα σεβαστή, βαραίνει προσωπικά και μόνον εκείνον που την κάνει. Φυσικά επειδή είναι μέλος μίας ευρύτερης κοινωνίας ανθρώπων και η κοινωνία είναι προέκταση του έαυτού μας, βραχυπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα έχει και γενικότερες κοινωνικές επιπτώσεις.

Όταν, όμως, η προσωπική μας επιλογή, ή όποια είναι καθαρά υποκειμενική υπόθεση, γίνεται ιδεολογία και καταβάλλεται προσπάθεια επιβολής της, γίνεται κοινωνικά και προσωπικά επικίνδυνη. Είναι δέ επικίνδυνη διότι η ιδεολογία, ως ιδιοτροπία (ίδιος τρόπος ζωής), προβάλλεται ως φυσικός και γενικός τρόπος ζωής, ο οποίος πρέπει να γίνει χωρίς καμία συζήτηση αποδεκτός, ανεξαρτήτως των συνεπειών πάνω στην ευρύτερη κοινωνία (οικογένεια, σχολείο, δομές κοινωνικές κ.λπ.).

Για παράδειγμα, τό γεγονός ότι μέ έντεχνο τρόπο γίνεται προσπάθεια να μεταδοθεί ή ιδιοτροπία της ομοφυλοφιλίας ως φυσική, άκόμη και μέσα στά σχολεία ή να ποινικοποιηθεί ή άμφισβήτηση της φυσικότητας της, δείχνει ότι πρόκειται για

ιδεολογία, που επιδιώκει άκόμα και την κατάργηση αναφαίρετων προσωπικών δικαιωμάτων, όπως είναι αυτό της ελεύθερης έκφρασης του λόγου. (Βλ. Φιλελεύθερος, 8 Μαρτίου 2014, «σμειώνεται μάλιστα από τους διοργανωτές τό γεγονός ότι λίγο πριν από την επικείμενη νομιμοποίηση του Συμφώνου Συμβίωσης και την ποινικοποίηση της όμοφοβικής ρητορικής μίσους, θεωρούμε ότι ή στιγμή είναι κατάλληλη για την επίτευξη του μέχρι σήμερα άπιαστου όνειρου μας, τή διοργάνωση του 1ου Φεστιβάλ Υπερηφανείας (Pride) Κύπρου»).

Συνεπώς, τό πρώτο τό όποιο θά ήθελα να σημειώσω είναι ότι, κατά την άποψή μου, τό κίνημα των Όμοφυλοφίλων δέν υπερασπίζεται άπλως τό δικαίωμα των μελών του να ζούν σύμφωνα μέ την δική τους επιλογή, αλλά έχει θέσει ως στόχο την προβολή και επιβολή μίας ιδεολογίας - ιδιοτροπίας μέ επικίνδυνες κοινωνικές και προσωπικές προεκτάσεις. Αυτό φαίνεται - διαφαίνεται μέσα από τά μανιφέστα, διακηρύξεις, μαζικές εκδηλώσεις και συνασπισμούς. Δέν μπορώ να κατανοήσω γιατί πρέπει να πο-

ρεύονται σέ δημόσιους χώρους μέ τήν ὑποστήριξη δημόσιων προσώπων καί φορέων προβαίνοντας σέ πράξεις καί ἐκδηλώσεις (δημόσια sic) πού ἀφοροῦν, ὅπως ἰσχυρίζονται, τήν ἰδιωτική τους ζωή!!!

Μάλλον μπορεῖ νά κατανοηθεῖ ἐάν λάβει κάποιος ὑπόψη του ὅτι τό οὐσιαστικό «ἰδιοτροπία», ὅπως καί τό ἐπίθετο «ἰδιότροπος», χρησιμοποιεῖται εἰς τήν νέαν ἑλληνικήν γλῶσσαν εὐ-ρέως διά τόν χαρακτηρισμόν ἀν-θρώπων καί τῆς συμπεριφορᾶς αὐτῶν.

Ἡ ἐτυμολογική παραγωγή τῶν λέξεων τούτων δηλοῖ χαρακτηριστικῶς τό περιεχόμενον των («suppositum»). Ὁ ἀντίστοιχος παλαιότερος ὄρος, ὁ ὁποῖος ἀπαντᾷ καί εἰς τούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας πρὸς δήλωσιν τῆς ἀρνητικῆς σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν Θεόν, εἶναι ἡ λέξις δυστροπία. Συνώνυμος φαίνεται ὅτι εἶναι περίπου καί ὁ ὄρος δυσβουλία. Ἐάν οἱ ὄροι ἰδιοτροπία καί δυστροπία εἶναι πράγματι συνώνυμοι, τοῦτο θά σημαίνει ὅτι τό «ἴδιον» τῆς ἰδιοτροπίας συμπίπτει μέ τό κακόν τοῦ τρόπου, τό ὁποῖον ἐκφράζει ὁ ὄρος δυστροπία. Εἰς τήν περίπτωσιν ταύτην, τό

«ἴδιον» καί τό κακόν («δύσ-») θά συμπίπτουν» (Κωνστ. Ε. Παπαπέτρου, «Ἡ ἰδιοτροπία, ὡς πρόβλημα ὄντολογικῆς ἠθικῆς», Ἀθῆναι 1973, σελ. 5).

Ἐχοντες καί ἐμεῖς τό προσωπικό δικαίωμα, ὄχι τῆς ἐπιβολῆς μίας ἰδεολογίας - «ἰδιοτροπίας» προσωπικῆς ἢ ἔστω συλλογικῆς, ἀλλά τῆς ἔκφρασης τοῦ λόγου - γνώμης - ἄποψης, στή συνέχεια θά ἐπιχειρήσουμε νά μεταφέρουμε, ὡς Θεολόγος - Ἐπίσκοπος, τήν ἄποψή μας, ἡ ὁποία ταυτίζεται μέ τήν ἄποψη τῆς Ἐκκλησίας, ὡς Σώματος Χριστοῦ.

Πρὶν προχωρήσουμε στήν καθαρά θεολογική προσέγγιση τοῦ θέματος, θεωρῶ ὅτι θά ἦταν ὀρθό νά σχολιάσουμε κάποιες ἀπόψεις, πού παρουσιάζονται γιά νά δικαιολογήσουν τήν ὁμοφυλοφιλία.

Κατ' ἀρχάς, γίνεται ἀποδεκτό ἐπιστημονικά ὅτι, μέ βάση τίς νευροενδοκρινικές μελέτες πού ἔχουν γίνει, δέν ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ τάση αὐτή ὀφείλεται σέ γενετικά ἢ παθολογικά αἷτια. Περὶ σσότερο, ὑπάρχει ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ὀφείλεται σέ περιβαλλοντικούς λόγους, σεξουαλικές παρεκκλίσεις, διαταραχές ταυτότητας φύλου ἢ σεξουαλικές

διαταραχές: «Τελικά θά μπορούσε κανείς νά πει ὅτι οἱ διάφορες θεωρίες, ψυχολογικές καί βιολογικές, πού προτάθηκαν γιά τήν ἐξήγηση τῶν αἰτιῶν τῆς ὁμοφυλοφιλίας δέν ἔχουν ἀποδειχθεῖ ἀκόμη» (βλ. *Psychologia.gr*, «Διαταραχές»).

Συνεπῶς, ἡ ἄποψη τῆς ἐπισημονικῆς θεμελίωσης τῆς ἰδεολογίας τῆς ὁμοφυλοφιλίας δέν τεκμηριώνεται. Δέν ὑπάρχει στή ζωή μας τρίτο φύλο. Γι' αὐτό καί πολλοί ἀπό ψυχολογικές παρεκκλίσεις καί διαταραχές ταυτότητας φύλου, πού δέν αἰσθάνονται «καλά» μέ τό φύλο τους (ἴδιος-τρόπος=ἰδιοτροπία) προβαίνουν σέ ἐγχειρητικές ἐπεμβάσεις ἀλλαγῆς φύλου.

Ἀκόμη προβάλλεται ὁ ἰσχυρισμός ὅτι πάνω ἀπό 1500 εἶδη ζῶων συμπεριφέρονται ὁμοφυλοφιλικά καί κατά συνέπεια αὐτό δεικνύει ὅτι πρόκειται περί φυσικῆς ἐνέργειας ἢ πράξης. Ἐδῶ θά πρέπει νά τονίσουμε ὅτι τά ζῶα ἐνεργοῦν μέ βάση τά ἔνστικτά τους, ἐνῶ οἱ ἄνθρωποι μέ βάση τή λογική τους. Συνεπῶς, θά πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε ἂν θέλουμε νά ἐνεργοῦμε στή ζωή μας ἐνστικτωδῶς (ζωωδῶς) ἢ λογικά (ἄνθρώπινα).

Ἐπίσης, φέρεται ἀπό πολλούς τό ἐπιχείρημα ὅτι στούς ἀρχαίους πολιτισμούς ἦταν κοινωνικά ἀποδεκτή ἡ ὁμοφυλοφιλία καί καθιερωμένη ὡς τρόπος ζωῆς. Αὐτό δέν εἶναι ἀπόλυτα ὀρθό. Ἡ ἀλήθεια ἔγκειται στό γεγονός, τό ὁποῖο ἐπισημαίνει καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος στήν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή του, ὅτι «αἱ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετέλλαξαν τήν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσει τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι καὶ τὴν ἀντιμισθίαν ἣν ἔδει τῆς πλάνης αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες» (Ρωμ. α', 26-27).

Τὴν ἴδια θέση μέ τόν ἀπόστολο Παῦλο εἶχαν καί οἱ ἀρχαῖοι Φιλόσοφοι, οἱ ὁποῖοι ἀντιμετώπιζαν τό φαινόμενο αὐτό ὡς παρὰ φύσιν κατάσταση. Ὁ Πλάτωνας ἀναφέρει: «Εἶναι λοιπόν κατανοητό ὅτι ἡ φύσις ὠθεῖ τά θηλυκά νά εἶναι σέ ἐπαφή μέ τά ἀρσενικά ἀπό τί γέννησέ τους καί ἡ ἡδονή σέ αὐτά εἶναι φανερό ὅτι ἔχει δοθεῖ σύμφωνα μέ τὴν φύσιν, ἐνῶ τῶν ἀρσενικῶν μέ τά ἀρσενικά καί

των θηλυκῶν μέ τά θηλυκά παρά φύσιν» (Νόμοι 636C. Βλέπε Βικιπαίδεια). Ὁ δέ Ξενοφώντας στά Ἀπομνημονεύματά του ἀναφέρει τήν ἄποψη τοῦ Σωκράτη γράφοντας: «Ἀντιθέτως ὅμως ὅταν ἀντελήφθη πῶς ὁ Κριτίας ἦταν ἐρωτευμένος μέ τόν Εὐθύδημο καί ἐπροσπαθοῦσε νά τόν χρησιμοποιήσει καθῶς ἐκεῖνοι πού ἀπολαμβάνουν τά σώματα ἀφροδισιακά, τόν ἀπέτρεπεν ὁ Σωκράτης λέγοντας ὅτι καί ἀνάξιο γιά ἐλεύθερο ἄνθρωπο εἶναι καί ἀνάρμοστο γιά ἕναν ἄνδρα μορφωμένο ἐνάρετα, ἐκεῖνον πού ἀγαπᾶς, χάριν τοῦ ὁποίου θέλει νά φαίνεται πῶς ἀξίζει πολύ, νά τόν ζητιανεύει ἰκετεύοντας νά τόν στηρίξει σέ κάτι πού μάλιστα κάθε ἄλλο παρά ἀγαθό εἶναι. Ἐπειδή ὁ Κριτίας δέν ἄκουσε αὐτά τά λόγια καί δέν ἀπομακρυνόταν ἀπό τόν σκοπό του, λέγεται ὅτι ὁ Σωκράτης παρουσία καί πολλῶν ἄλλων καί τοῦ Εὐθύδημου εἶπεν ὅτι τοῦ φαίνεται πῶς ὁ Κριτίας ὑποφέρει ἀπό κάτι πού παθαίνουν οἱ χοῖροι, ἀφοῦ ἐπιθυμεῖ νά τριβεται στόν Εὐθύδημο ὅπως ἀκριβῶς τρι-

βονται τά χοιρίδια στίς πέτρες. Ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἀκριβῶς ὁ Κριτίας ἐμισοῦσε τόν Σωκράτη (Ξενοφῶντος Ἀπομνημονεύματα, Α1130. Βλέπε ὅ.π.).

Συνεπῶς, εἶναι ἀλήθεια ὅτι στήν ἀρχαία εἰδωλολατρική Ἑλλάδα καί Ρώμη ἐπικρατοῦσε καί ἴσως νά ἦταν διαδεδομένος τρόπος ζωῆς ἡ ὁμοφυλοφιλία, ὡς ἐκτροπή πρὸς τήν ἡδονή καί ὄχι ὡς φυσική κατάσταση. Γι' αὐτό καί οἱ ἄνθρωποι τοῦ πνεύματος, οἱ καλλιεργημένοι πνευματικά, βλέποντας αὐτή τήν ἐκτροπή τήν ἐπεσήμαναν καί προσπαθοῦσαν νά τήν θεραπεύσουν. Ἔτσι, μέ τήν ἔξοδο ἀπό τήν εἰδωλολατρία (ἀπολυτοποίηση τῆς ἡδονῆς καί τῶν ἐπιθυμιῶν τοῦ ἀνθρώπου) καί τήν ἀνάπτυξη τῆς πνευματικῆς καλλιέργειας τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἴδια ἡ κοινωνία ἀπέβαλε καί θεώρησε ὡς παρά φύσιν κατάσταση τήν ὁμοφυλοφιλία. Ἄρα, ἀπό κοινωνιολογική ἄποψη, ὅλους αὐτούς τούς αἰῶνες ἡ ἴδια ἡ κοινωνία μέ τόν ἕνα ἢ τόν ἄλλο τρόπο στιγματίζε ὡς παρά φύσιν κατάσταση τόν ἴδιο αὐτό τρόπο ζωῆς.

(Συνεχίζεται)

Ἡ σφραγίδα

Νίκης Τρακοσιῆ
Φιλολόγου

Ὅλα ἦταν ἔτομα γιά τό ταξίδι. Τακτοποιήθηκαν ὅλες οἱ ὑποθέσεις πού ἄφηνε πίσω, ἀνέθεσε εὐθύνες καί δουλειές πού ἔπρεπε νά γίνουν, μάζεψε τίς ἀποσκευές, κανόνισε ξενοδοχεῖο, καί παρά τίς ἔγνοιες πού εἶχε, περιέμενε μέ πολλές προσδοκίες τό ταξίδι στήν μακρινή, ὁμορφη χώρα. Ἐκεῖ θά ἔβλεπε καινούρια πράγματα, θά ἀφηνόταν νά ἀπολαύσει τήν ξεκούραση πού τόσο χρειαζόταν...

Κι ἔφτασε ἡ μεγάλη στιγμή. Μέ τά ἀπαραίτητα στοιχεῖα στό χέρι προχωρεῖ γιά τόν τελικό ἔλεγχο, γιά νά περάσει στό ἀεροπλάνο. Ἐνῶσε νά φεύγει ἡ γῆ κάτω ἀπό τά πόδια του, ὅταν τοῦ εἶπαν - ἔτσι ἀπλά- ὅτι εἶχε παραλείψει νά σφραγίσει ἕνα ἀπαραίτητο γι' αὐτό τό ταξίδι ἔγγραφο, ἀφοῦ ἡ χώρα στήν ὁποία πήγαινε εἶχε ἰδιαίτερες ἀπαιτήσεις...

Φανταστήκαμε τί νοιώθει κανεῖς σέ μία τέτοια περίπτωση; Τήν ἀπογοήτευση, τήν στενοχώρια ἀκόμα καί τήν αἴσθησι τῆς ἀποτυ-

χίας; Νά ἔχεις κάνει ἕνα σωρό πράγματα, ἀλλά νά ἔχεις παραλείψει τήν πιό σημαντική «λεπτομέρεια». Νά χάσεις ἕνα ὑπέροχο ταξίδι γιά μία παράλειψη γιά τήν ὁποία φταῖς ἐσύ, πού δέν φρόντισες νά μάθεις καί νά τήν διευθετήσεις...

Κι αὐτά βέβαια δέν εἶναι «τό τέλος τοῦ κόσμου», θά λέγαμε σ' ὅποιον τοῦ τύχαινε κάτι τέτοιο. Τί γίνεται ὁμως μέ τό μεγάλο ταξίδι τῆς ζωῆς μας; Μᾶς ἀπασχολεῖ ἀρκετά ἂν προετοιμαζόμαστε μέ σύνεση καί φροντίζουμε νά ἔχουμε τά ἀπαραίτητα ἐφόδια; Μᾶς ἀπασχολεῖ ὅσο πρέπει ὁ λόγος τοῦ Κυρίου ὅτι στήν «πόλιν τήν ἁγίαν Ἰερουσαλίμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπό τοῦ Θεοῦ, ἔχουσαν τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ἀποκ. κα', 10-11) δηλαδή στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, θά μποῦν εὐτυχισμένοι, νικητές τῆς ζωῆς, ὅσοι θά ἔχουν τί «σφραγίδα» τοῦ Θεοῦ;

Ὅταν βαφτιστήκαμε «ντυθήκαμε» τόν Χριστό. Τό Ἅγιο Πνεῦμα μᾶς σφράγισε μέ τά χα-

ρίσματά Του. Μᾶς δόθηκε «σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου». Ἔχουμε εὐθύνη γιά τόν ἑαυτό μας ὁ καθένας, νά ἀγωνιστοῦμε νά φανοῦμε ἄξιοι γι' αὐτές τίς δωρεές. Ἡ ζωή μας στόν κόσμον εἶναι γεμάτη ἀπό παγίδες καί πειρασμούς καί οἱ μέριμνες τῆς καθημερινότητας εἶναι τόσο πολλές πού εἶτε ἀναβάλλουμε νά ἀσχοληθοῦμε μέ τό πιό σημαντικό, τήν ψυχή μας, εἶτε ἀπογοητευόμαστε εἶτε φοβούμεστε νά ἀντιμετωπίσουμε τούς ἐχθρούς τῆς σωτηρίας μας. Αὐτό εἶναι τό πραγματικό λάθος πού μπορεῖ νά κάνει κάποιος στή ζωή του, αὐτή εἶναι ἡ πραγματική ἀποτυχία στή ζωή μας.

Ὅμως, ὁ Χριστός ὑπόσχεται ὅτι, σέ ὅποιον ἀγωνίζεται καί, μέ τή δική του χάρη φυσικά, νικά στους ἀγῶνες κατά τοῦ κακοῦ, τῆς ἁμαρτίας καί τῶν ποικίλων πειρασμῶν αὐτῆς τῆς ζωῆς, θά δώσει τή «σφραγίδα», τό «εἰσιτήριο» γιά νά μπεῖ νικητής στόν οὐρανό καί νά πάρει τά βραβεῖα τῶν ἀγῶνων του. Θά γράφει, λέγει, τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ καί τῆς βασιλείας Του σ' αὐτόν σάν ἀπόδειξη ὅτι ἀποδείχτηκε ἄξιος γι' αὐτά. «Ὁ νικῶν ... γράψω ἐπ' αὐτόν τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου καί τό ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου...» (Ἀποκ. γ', 12)

Μία εἰκόνα θριάμβου καταγρά-

φεται στό βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως. Παρουσιάζει τόν Χριστό νά στέκεται σέ ἕνα «ὄρος», στή Βασιλεία Του καί μαζί Του νικητές καί θριαμβευτές τῶν πνευματικῶν ἀγῶνων τῆς ζωῆς, ἕνα πλῆθος ἀνθρώπων. Καί ξεχωρίζουν ὅλοι αὐτοί ἀπό τούς ἄλλους, πού δέν παρευρίσκονται μαζί μέ τούς νικητές, γιατί ἔχουν γραμμένο τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ στά μέτωπά τους. Τί συμβολίζει αὐτό; Τό γεγονός ὅτι στή ζωή τους εἶχαν στή σκέψη καί τόν νοῦ τους τόν Θεό καί τό δικό Του θέλημα. Σκέφτονταν ὅπως θέλει ὁ Θεός καί ἡ ζωή τους μιλοῦσε ἀπό μόνη της γιά τόν Θεό (Ἀποκ. ιδ', 1).

Τά ἔργα καί ἡ ζωή μας ὅλη ἐδῶ στή γῆ διαγράφουν τό αἰώνιο μέλλον μας. Τά ἔργα τοῦ ἀνθρώπου, ὁ τρόπος σκέψης, τά λόγια καί οἱ πράξεις, πού ὁ ἴδιος μπορεῖ νά μὴν τά θυμᾶται, εἶναι τό κριτήριο γιά νά ἀναδειχτεῖ ἄξιος ἢ ἀνάξιος γιά τή βασιλεία τοῦ Θεοῦ. «Καί εἶδον ..ἐστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καί τά βιβλία ἠνοίχθησαν... καί ἐκρίθησαν οἱ νεκροί ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις κατά τά ἔργα αὐτῶν» (Ἀποκ. κ', 12). Δηλαδή, ὅταν οἱ ἄνθρωποι, στήν ἄλλη ζωή, παρουσιάζονται μπροστά στόν Θεό, ἀνοίγονται τά βιβλία καί κρίνονται ἀνάλογα μέ τό τί εἶναι γραμμένο ἐκεῖ, δηλαδή ἀνάλογα μέ τά ἔργα τους σ'

αυτή τή ζωή. Αυτό φυσικά είναι μία συμβολική εικόνα, πού δείχνει τήν πραγματικότητα για τή δίκαιη κρίση του Θεού.

Υπάρχουν κάποιοι πού δέν θέλουν νά είναι σ' αυτή τή θέση, μαζί μέ τόν Θεό στή βασιλεία του, στήν αιώνια δόξα και μακαριότητα του ούρανου; Δυστυχώς ναί. Όσοι σ' αυτή τή ζωή αρνούνται νά έχουν τόν Θεό πατέρα και αρνούνται νά δεχτούν τό θέλημά του, πού δέν είναι παρά ό δρόμος τής σωτηρίας. Αυτοί πού δέν θέλουν τόν Θεό στή ζωή τους, είτε τό παραδέχονται είτε όχι, ύπακούουν και κάνουν τά έργα πού ό διάβολος τούς υποβάλλει, γιατί αυτός δέν θέλει τή σωτηρία των ανθρώπων. Η Αποκάλυψη γράφει πώς όταν έλθει ό Αντίχριστος, πού θά έχει όλη τή δύναμη του κακού, θά τόν προσκυνήσουν όσοι δέν είναι γραμμένοι στό βιβλίο τής ζωής του Χριστού, ό όποιος θυσιάστηκε για τή σωτηρία μας (Άποκ. ιγ', 8).

Αυτή είναι ή πραγματική, τελική και τραγικότερη άποτυχία. Τό νά χάσει κανείς τήν αιώνια ζωή κοντά στον Θεό. «Εί τις ουχ εύρέθη έν τή βίβλω τής ζωής γεγραμμένος...» (Άποκ. κ', 15). Αυτός πού τό όνομά του, λόγω τής ζωής του, δέν θά βρεθεί γραμμένο

στό βιβλίο τής ζωής του Θεού, αυτός θά μείνει μακριά, εκεί πού θά είναι αιώνια δυστυχία.

Η κάθε μέρα τής ζωής μας έχει νόημα και άξία. Τά καθημερινά μας έργα παίρνουν μεγάλη άξία γιατί «καταγράφονται» σαν νίκες για τόν ούρανό, άν είναι όπως τά θέλει ό Θεός ή σαν ήττες, άν κάνουμε πράγματα πού δέν συμφωνούν μέ τό θέλημα του Θεού. Η αγάπη του Θεού βέβαια διαγράφει τά λάθη μας όταν μετανοούμε, αλλά και ή μετάνοια προϋποθέτει γνώση του θελήματος του Θεού και άγώνα.

Οί Άγιοι άναδείχτηκαν νικητές και πήραν ένδοξη θέση κοντά στον Θεό, γιατί αγωνίστηκαν και νίκησαν τούς πειρασμούς και τήν άμαρτία και συνάμα κέρδισαν τήν άρετή. Είχαν τό όνομα του Θεού «γραμμένο» πάνω τους, γιατί ή ζωή τους ήταν τέτοια πού και οι άλλοι άνθρωποι τούς αναγνώριζαν ως πιστούς Χριστιανούς.

Ναί, είναι μία πραγματικότητα πού δέν πρέπει νά ξεχνούμε. Μέ τήν καθημερινή ζωή και τόν άγώνα μας διαγράφουμε τό αιώνιο μέλλον μας. Όσοι αγωνίζονται μέσα από τά καθημερινά έργα τους νά ευαρεστούν τόν Κύριο, τό όνομά τους θά είναι γραμμένο στό «βιβλίο τής ζωής» και θά έχουν τή «σφραγίδα» για τήν «πόλιν τήν άγιάν...»

Περὶ πνευματικῆς μελέτης¹

ἁγίου Πορφυρίου Κουσοκαλυβίτου

«Ἐμεῖς ἔβαν κόπο θά κάνομε· θά ἀγαπήσομε τή μελέτη
κι αὐτό θά μάς βάλει στήν ἀγιοσύνη»

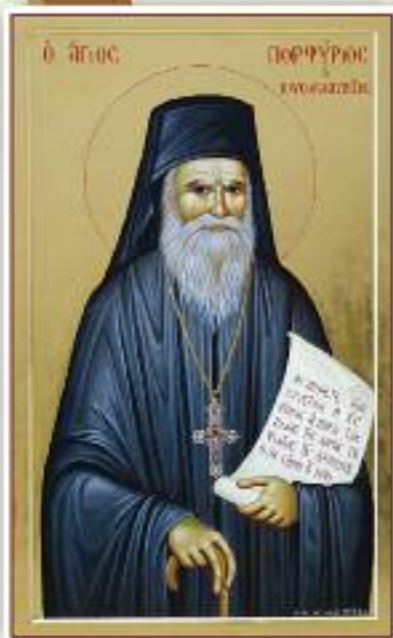
Ἐπιμέλεια: Σάββα Παρῆ
Θεολόγου

Μέ τήν μελέτη ἡ ψυχή ἀγαθύνεται καί γίνεται ἁγία χωρὶς πολὺ κόπο

Θέλετε νά βρεῖτε τή χαρά στή ζωή; Νά διαβάζετε Ἁγία Γραφή. Νά ἐκκλησιαάζεσθε. Νά πλησιάζετε τόν Χριστό, νά Τόν ἀγαπήσετε. Νά προσέχετε τίς ἀκολουθίες: ὄρθρο, ὠρες, ἔσπερινο, ἀπόδειπνο, κ.λπ., γιατί τά λόγια τους εἶναι γραμμένα ἀπό ἁγίους. Εἶναι λόγια ἅγια, ἐρωτικά πρὸς τόν Χριστό, τήν Παναγία μας. Ἐγὼ δίνω μεγάλη σημασία σέ αὐτά. Νά τά διαβάζετε καθαρά, μία μία λέξη, μέ νόημα, μέ λαχτάρα καί θεῖο ἔρωτα. Ὅ,τι σᾶς κάνει ἐντύπωση, νά τό ξαναμελετᾶτε κατ' ἰδίαν. Τό βιβλίό τό γράφουμε μέσα μας καί

τό ἔχουμε, ὅταν κάθε τόσο στεκόμαστε καί ἐμβαθύνουμε. Λίγο νά μελετᾶμε καί νά τό γράφουμε βαθιά μέσα μας. Ἄμα τ' ἀγαπάεις τά γράμματα, σέ τραβοῦνε. Ἔχουν θησαυρούς μέσα.

Ὅταν ψάλλετε τούς κανόνες, ὄχι ἀπλά νά λέτε τά λόγια, ἀλλά νά τά ἀπολαμβάνετε. Ἔτσι πολὺ γρήγορα θά ἀγιασθεῖτε, χωρὶς νά τό καταλάβετε. Καί ὅταν διαβάζετε τό Ψαλτήρι, νά τά λέτε καθαρά, μία μία τίς λέξεις. Νά μὴν διαβάζετε μέ ἐπιπολαιότητα, ἀλλά νά τά ἀπαγγέλλετε μέ νόημα, μέ χαρά καί ἔρωτα. Νά διαβάζετε σάν νά μιλάτε

1. Αποσπάσματα ἀπὸ τό βιβλίό Γέροντος Πορφυρίου Κουσοκαλυβίτου, *Βίος καί Λόγοι*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς - Χρυσοπηγῆς, Χανιά 2009, σσ. 527-533.

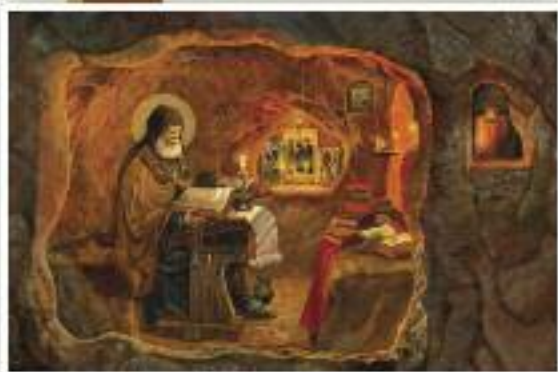
σέ ἄνθρωπο, δηλαδή φυσικά, ἀπλά, μέ νόημα καί παρακαλεστικά. Γιατί, ὅταν κανείς διαβάξει μέ νόημα δημιουργεῖται μέσα του εὐφροσύνη καί ἐνθουσιασμός. Μπαίνει στό κλίμα τῆς προσευχῆς. Ἡ ψυχὴ ἀγαθύνεται, οἰκοδομεῖται καί γίνεται ἀγία ἀνάιμακτα, δηλαδή εὐκόλα, χωρίς πολύ κόπο. Ἔτσι, σιγά σιγά θά ἀποκτήσετε ἀγάπη, θά γίνετε «πρᾶοι, ταπεινοὶ τῆ καρδία» (Ματθ. ια΄, 29). Θά σᾶς χαρίσει ὁ Θεός τὴν ἀγία ταπεινώση, δηλαδή τὴν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

Ἐπίσης, μέ προσοχὴ νά διαβάξετε καί τούς βίους τῶν ἁγίων. Ζητήστε τί βοήθειά τους. Μελετώντας τὰ βιώματα τῶν ἁγίων, θά τούς ἀγαπήσετε πολύ καί ἔτσι θά ὠφεληθεῖτε. Σιγά σιγά θά εὐφραίνεσθε καί χωρίς νά τό καταλάβετε, θά θέλετε καί θά σκέπτεσθε ὅλο καί πιό πολύ τό καλό. Τό καλό θά γίνεται ἀπό ἀγάπη καί τό κακό δέν θά βρῖσκει θέση. Ἀκούγοντας καί μαθαίνοντας ἔτσι, ἔρχεται ἡ ἐξυπνάδα καί ἡ ἀόρατος Χάρις τοῦ Θεοῦ καί ὁ ἔρωτας στόν Χριστό. Ἡ ἀγάπη στόν Χριστό μεγαλώνει, γεμίζει ἡ ψυχὴ, ζητάει τό ἀπόλυτο. Τί ἄλλο πιό ἀνώτερο; Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὁ Χριστός μέσα μας. Χωρίς αὐτό δέν κάνουμε τίποτα. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι λόγια, εἶναι μηδέν.

Οἱ κανόνες καί τὰ τροπάρια ἔχουν μέσα θησαυρούς

Διαβάζοντας τό Ψαλτήρι καί τούς κανόνες βρῖσκουμε σ' αὐτά τούς τρόπους πού μεταχειρίσθηκαν οἱ ἅγιοι, γιὰ νά ἀγαπήσουν τόν Χριστό καί νά νικήσουν τό κακό. Γι' αὐτό δοθεῖτε μέ τὴν ψυχὴ σας σ' αὐτά. Ἐντρυφᾶτε σ' αὐτά. Ἀπολαῦστε τα. Σκοπός δέν εἶναι νά τὰ μάθουμε ἀπ' ἔξω, ἀλλά νά τὰ κατανοήσουμε, νά ἐμβαθύνουμε καί νά ὠφεληθοῦμε. Μελετοῦμε καί ἀποστηθίζουμε τούς κανόνες τῶν ἁγίων, τὴν Ἁγία Γραφή καί τὰ βιβλία τῶν Πατέρων, ὄχι γιὰ νά αὐτοθαυμαζόμαστε λέγοντας πόσα βιβλία διαβάσαμε καί πόσα χωρία γνωρίζουμε ἀπ' ἔξω, οὔτε πάλι γιὰ νά αὐξήσουμε τίς γνώσεις μας, ἀλλά γιὰ νά τὰ μαθαίνουμε καί μέ φόβο Θεοῦ νά τὰ ἐφαρμόζουμε. Οἱ Πατέρες γράφουν τὰ κείμενά τους καί τὰ τροπάρια μέ τό Πνεῦμα τό Ἅγιον, γι' αὐτό καί κάνουν καλλιτεχνήματα. Ἡ εὐχή εἶναι ἔργο τους. Κάθε λέξη εἶναι πελεκημένη. Τὴν τοποθετοῦν ἐκεῖ πού χρειάζεται, ὥστε νά μὴν ἐξέχει. Ὅπως ὁ κτίστης, πού θέλει νά κτίσει τό οἰκοδόμημα, προσέχει τὴν κάθε πέτρα, πού θά τὴ βάλει, προσέχει τό δέσμο τοῦ τοίχου, γιατί ἀλλιῶς θά πέσει, αὐτός πού γράφει μέ τὴν εὐχή γράφει μέ τάξη, μέ ἁρμονία,

διότι καί στήν ψυχή του μέσα ἔχει αὐτή τήν ἁρμονία. Ὅποιος ζεῖ κάτι, τό ζεῖ, τό ἐνστερνίζεται καί αὐθόρμητα τό γράφει. Σ' αὐτόν πού τό διαβάζει, πού τό ἀκούει καί καταγίνεται μέ αὐτό, ἔχει μεγάλη ἀπήχηση. Ὑπάρχει ὁμως ἕνας κίνδυνος. Ἄν δέν προσέξουμε, μπορεῖ νά τ' ἀκοῦμε καί νά τά ψάλλουμε τυπικά. Νά τά λέμε καί νά τ' ἀκοῦμε, ἐπειδή πρέπει. Ἀκοῦμε πολλές φορές τά ἴδια, κουραζόμαστε, δέν μᾶς ἀρέσουν καί μετά ἔρχεται ἡ ἀντίδραση. Μετά καμία ὠφέλεια, καμία χαρά. Ἀρχίζει ἡ ἀπελπισία καί ὁ διάβολος δέν χάνει τήν εὐκαιρία νά κάνει τό κακό. Γι' αὐτό, προσοχή στήν κάθε λέξη. Θέλει θεῖο ἔρωτα καί ἐνθουσιασμό.

Ἡ μελέτη μᾶς ἀγιάζει

Τό μυστικό εἶναι ὅτι μέ τή μελέτη μπορεῖς νά γίνεις ἅγιος γρήγορα, χωρίς νά τό καταλάβεις, ἀναίμακτα. Ὅταν μελετᾷς μέ ζῆλο καί ὄρεξη καί θεῖο ἔρωτα τά τροπάρια καί ἰδιαίτερα τόν κανόνα τοῦ κάθε ἀγίου, τό πετυχαίνεις. Τά ἐνστερνίζεσαι, τά ἐρωτεύεσαι, τ' ἀγαπάεις, τά ζεῖς, γίνεσαι ἐνθεος. Κι' ὅταν αὐτό γίνει μέ κάθε ἐπιμέλεια καί συνέπεια, ἀγιαζόμαστε. Μέ ὅ,τι κι ἂν ἀσχοληθοῦμε, εἶναι ἀγιασμός. Εἴτε μουσική, εἴτε ἀγιογραφία, εἴτε... Νά αἰσθανόμαστε τή ζωή, τή χαρά, πού εἶναι ὁ Θεός, γιατί διαφορετικά μᾶς πιάνει τεμπελιά καί νωθρότητα. Ἡ μελέτη τῶν τροπαρίων κ.λπ. σέ κάνει νά εὐφραίνεσαι, νά νιώθεις ἡδονή καί ἀγάπη στόν Θεό. Εἶναι λόγια ἐρωτικά, ἅγια, αὐτά πού περιέχονται στό Ψαλτήρι, στήν Παρακλητική, στά Μηναιᾶ, γιατί ἀπευθύνονται στόν Χριστό μας ἐκ μέρους ἁγίων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐμφοροῦνται ὑπό θείου ἔρωτος καί θείας ἀγάπης. Ἡ μελέτη λοιπόν μᾶς ἀγιάζει, ἀφοῦ ὅταν συναναστρεφόμεστε μέ τούς ἁγίους, γινόμαστε καί ἡμεῖς ἅγιοι.

ΥΠΟΒΟΗΘΟΥΜΕΝΗ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ

Ιωάννας Νικολάου
Θεολόγου

Μέρος Α΄

Στὴν ἐποχή μας ἡ ἐπιστημονικὴ γνώση, στὸν τομέα τῆς γενετικῆς καὶ βιολογίας, ἔχει φθάσει σὲ τέτοιο ἐπίπεδο ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ προσεγγίξει τὰ θεμέλια τῆς ὑπαρξῆς μας καὶ νὰ ἐπεμβαίνει στὴ γέννηση, στὴν ἀνάπτυξη καὶ στὸν θάνατο τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὸν ὄρο ὑποβοηθούμενη καὶ παρεμβατικὴ ἀναπαραγωγή νοεῖται ἡ ἀναπαραγωγή πού γίνεται μὲ σύγχρονες ἀναπαραγωγικὲς τεχνικὲς μεθόδους καὶ δικαιώνει τὶς προσδοκίες τῶν συζύγων, οἱ ὁποῖοι γιὰ κάποιους λόγους δὲν μποροῦν νὰ τεκνοποιήσουν, ἱκανοποιώντας ἔτσι καὶ τὴ βαθιὰ ἀνάγκη τῆς πατρότητας καὶ τῆς μητρότητας. Ὁ καθηγητὴς Γεώργιος Μαντζαρίδης, πολὺ ὀρθά, προτιμᾷ τὸν ὄρο παρεμβατικὴ ἀναπα-

ραγωγή, γιατί ἡ ἀναπαραγωγή τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν τεχνητὴ γονιμοποίηση δὲν εἶναι κάποια ἀπλή ἀναπαραγωγικὴ πράξη, ἀλλὰ καινοφανὴς παρέμβαση στό δημιουργικὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος προβάλλεται ὡς ὁ δημιουργὸς θεός, νὰ φτιάχνει ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν γέννησή τους, μὲ χαρακτηριστικὰ πού ὁ ἴδιος ἐπιλέγει, ἀλλὰ ταυτόχρονα μεταβάλλεται καὶ σὲ πρώτη ὕλη γιὰ τὴν κατασκευὴ κάποι-ας δεύτερης φύσεως. Ἐνῶ τὶς τελευταῖες δεκαετίες εἶχε προβληθεῖ ὁ ἔρωτας χωρὶς παιδιά, τώρα προβάλλονται τὰ παιδιά χωρὶς ἔρωτα.

Ἡ κοινωνία στέκεται ἀπέναντι σὲ αὐτὲς τὶς καινοτομίες καὶ τὶς βλέπει μὲ δέος καὶ θαυμασμό, ἀλλὰ καὶ μὲ ἐπιφύλαξη καὶ προβληματισμό. Ἡ γε-

νετική ἐπιστήμη, σέ πολλές περιπτώσεις, λειτουργεῖ μέ τήν ἀλαζονεία τῆς γνώσης τῆς ἀνεξέλεγκτα, ἔχοντας ὡς προτεραιότητα τό οἰκονομικό ὄφελος. Ἀπό τήν πλευρά τῆς, ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία χαιρετίζει καί ἀποδέχεται τήν ἐξέλιξη τῆς γενετικῆς ἐπιστήμης, ἡ ὁποία δίνει λύσεις σέ πολλά προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου (ἀτεκνία, ἀσθένειες), ὅμως τονίζει τήν ἀνάγκη νά τεθοῦν κάποια ὄρια στή χρήση τῆς. Γιά τήν Ἐκκλησία ὁ ἀνθρώπος δημιουργήθηκε «κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμίωσιν» τοῦ Θεοῦ, καί ὅλα τά βλέπει μέσα ἀπ' αὐτή τήν προοπτική.

Ἡ ἀντιμετώπιση τοῦ ἀνθρώπινου ἐμβρύου

«Γιά τήν Ἐκκλησία ὁ ἀνθρώπος ἀπό τήν στιγμή τῆς συλλήψεώς του εἰσέρχεται στήν προοπτική τῆς αἰωνιότητας. Ἀποτελεῖ ἀνεπανάληπτη καί ἀνεκτίμητη ὑπαρξη πού καλεῖται νά ὁμοιωθεῖ μέ τόν δημιουργό τῆς»¹. Ἡ πίστη αὐτή δικαιολογεῖ τά ἠθικά διλήμματα καί προβλήματα πού ἐγείρονται ἀπό τήν ἐφαρμογή

ὑποβοηθούμενης ἀναπαραγωγῆς, πού συνίστανται, κυρίως, στό σεβασμό τῶν ἀνθρωπίνων ἐμβρύων σέ σχέση μέ τόν πειραματισμό, τήν κατάψυξη καί συχνά τήν καταστροφή τους². Τό πρόβλημα συνίσταται στό πότε ἀκριβῶς ἀρχίζει ἡ ἀνθρώπινη ζωή. Ἡ ἀπάντηση σέ αὐτό δέν μπορεῖ νά προσδιοριστεῖ μέ ἀκρίβεια, καθὼς ἡ Θεολογία, ἡ Φιλοσοφία, οἱ νομικές ἀντιλήψεις, ὅπως καί ἡ Γενετική καί ἡ Βιολογία προσεγγίζουν τό ἐρώτημα διαφορετικά καί δίνουν ἀπαντήσεις σύμφωνα μέ τίς ἀρχές τους.

1. Ἡ νομική καί ἡ ἱατρική ἄποψη

Ἀπό νομικῆς ἀντίληψης σέ πολλές χῶρες τοῦ κόσμου ἔχουν νομιμοποιηθεῖ οἱ ἀμβλώσεις καί ἡ καταστροφή κατεψυγμένων ἐμβρύων. Ἡ νομική ἐπιστήμη διακρίνει τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμβρίου

1 Βλ. Γεωργίου Μαντζαρίδη, *Χριστιανική Ἠθική Ι*, ἔκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 1995, σ. 439.

2 Βλ. Βασιλείου Γ. Φανάρα, *Ὑποβοηθούμενη ἀναπαραγωγή. Ἠθικοκοινωνική προσέγγιση*, ἔκδ. «Τό Παλίμνηστον», Θεσσαλονίκη 2000, σ. 33.

σέ τρία στάδια, τό ζυγωτό, τό έμβρυο καί τό κύημα. Έπιχειρεΐται έτσι, μέ τή βοήθεια τής ιατρικῆς ή νομική κατοχύρωση τής έρευνας καί τοῦ πειραματισμοῦ στά ανθρώπινα έμβρυα³. Η ιατρική έπιστήμη χωρίζει τό έμβρυο σέ προέμβρυο καί έμβρυο⁴. Προέμβρυο χαρακτηρίζεται τό έμβρυο τῶν πρώτων δεκατεσσάρων ήμερῶν ἀπό τήν στιγμή τής γονιμοποίησης. Σέ αὐτή τήν περίοδο τό έμβρυο θεωρεΐται ὅτι εἶναι μία μάζα κυττάρων πού δέν έχει διαμορφωθεΐ ἀκόμη καί δέν θεωρεΐται ἀνθρώπινος ὀργανισμός. Έμβρυο χαρακτηρίζεται μετά τίς δεκατέσσερις μέρες. Αὐτός ὁ διαχωρισμός δέν εἶναι ἀποδεκτός ἀπό τήν Έκκλησία, γιατί ὑποβιβάζει τήν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου καί γίνεται μέ σκοπό νά έχει ή έπιστήμη ἄλλοθι καί νά μπορεί νά έπεμβαίνει στά ανθρώπινα έμβρυϊκά κύτταρα, νά πραγματοποιοει

έκτρώσεις καί πειράματα, καθώς καί γιά νά διευκολύνονται οἱ έπιλογές γιά τήν ἀποταμίευση ή τήν καταστροφή τῶν κατεψυγμένων έμβρυῶν⁵.

2. Η ὀρθόδοξη θεολογική ἄποψη

Στήν ὀρθόδοξη παράδοση, ή ἀνθρώπινη ζωή ξεκινᾷ ἀπό τή στιγμή τής σύλληψης. Η γονιμοποίηση τοῦ ὠαρίου ἀποτελεΐ ἀμετάκλητο γεγονός, πού σηματοδοτεΐ τήν ἀρχή τής ἀνθρώπινης ζωῆς καί προσδιορίζει ὀλόκληρη τήν περαιτέρω εξέλιξή της⁶. Ἀπ' αὐτή τή στιγμή σχηματίζεται ἕνας νέος ὀργανισμός μέ ιδιαίτερη ταυτότητα καί γενετική μορφή. Ἀπό τήν ἀρχή, παράγει τό δικό του αἷμα καί έχει τή δική του καρδιά πού κτυπᾷ ἀνεξέλεγκτα ἀπό τήν καρδιά τής μητέρας του⁷. Πρέπει, έπομένως, νά σεβόμαστε τό έμβρυο καί νά τό προστατεύουμε ἀπό ὀποιαδήποτε έπέμβαση πειραματισμοῦ, κατάψυξης ή έκτρωσης, διότι πρό-

3. Βλ. ὀ.π., σ. 45.

4. Βλ. ὀ.π., σ. 42 καί Γ. Μαντζαρίδης, *Χριστιανική Ηθική II*, έκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2003, σ. 575.

5. Βλ. Γ. Μαντζαρίδης, ὀ.π., σ. 578.

6. Βλ. ὀ.π., σ. 578.

7. Βλ. Μητροπολίτου Ναυπάκτου καί ἀγίου Βλασίου Ίερόθεου, *Βιοηθική καί Βιοθεολογία*, έκδ. Ίεράς Μονῆς Γενεθλίου τής Θεοτόκου (Πελαγίας), 2005, σ. 140.

κειται για μία ανθρώπινη ζωή.

Ο άνθρωπος, επομένως, θεωρείται από τή στιγμή τῆς σύλληψης ψυχοσωματική οντότητα. Ο θεϊός προορισμός τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ προοπτική τῆς αἰωνίου Βασιλείας προσδίδουν στή στιγμή τῆς σύλληψης μία μοναδικότητα πού ὑπερβαίνει τά ὅρια τῆς βιολογικῆς ταυτότητας καί τοῦ ἐφήμερου βίου. Χαρακτηριστικά εἶναι καί τά βιβλικά καί πατερικά χωρία τῆς ὀρθόδοξης Θεολογίας. Στήν Παλαιά Διαθήκη, στό χωρίο Ἰερεμ. α', 5, ὁ Θεός λέγει γιά τόν προφήτη: «*Πρό τοῦ με πλάσαι σέ ἐν κοιλίᾳ ἐπίσταμαί σε καί πρό τοῦ σε ἐξελεθεῖν ἐκ μήτρας ἡγιάκά σε, προφήτην εἰς ἔθνη τέθεικά σε*». Ἐδῶ φαίνεται ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ στή δημιουργία καί ὁ σεβασμός τῆς ζωῆς τοῦ ἐμβρύου στήν κοιλία τῆς μητέρας του. Στήν Καινή Διαθήκη ἐμφανίζεται ἡ χριστολογική θεμελίωση γιά τήν ἐνότητα ψυχῆς καί σώματος στόν ἀνθρώπο στήν ἐμβρυϊκή κατάσταση ἰδιαίτερα στή σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι κατά τήν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Τήν ὕπαρξη τοῦ ζωντανοῦ Θεοῦ Λόγου λίγες μέρες μετά τή σύλληψη ἀναγγέλλει

τό κατά ἕξι μῆνες μεγαλύτερο ἔμβρυο, ὁ Τίμιος Πρόδρομος, στή συνάντησή πού εἶχε ἡ Θεοτόκος μέ τήν ἐγκυμονοῦσα Ἐλισάβετ. Μετά τόν καθιερωμένο ἀσπασμό, τό βρέφος σκίρτησε στήν κοιλία τῆς Ἐλισάβετ καί αὐτή γέμισε μέ Ἅγιο Πνεῦμα καί εἶπε: «*εὐλογημένη σύ ἐν γυναιξί καί εὐλογημένος ὁ καρπός τῆς κοιλίας σου*»⁸. Στήν πατερική θεολογία, ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ἀναφέρει ἕνα ἐνδιαφέρον χωρίο σχετικά μέ τήν ψυχοσωματική ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τή στιγμή τῆς σύλληψης: «*Ἐνωθεῖς (Λόγος) κατά τήν σύλληψιν τῆ σαρκί διά μέσης ψυχῆς νοεράς, ἔδειξεν ὅτι ἅμα σῶμα καί ψυχή, ἐν τοῦ ἐτέρου μή προτερεῦον, ἀλλ' ἅμα κατ' ἄμφω κατά τήν σύλληψιν*»⁹.

Ο ἑορτασμός ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου στίς 25 Μαρτίου, τῆς Συλλήψεως τῆς Ἁγίας Ἄννης (γιά τή Θεοτόκο) στίς 9 Δεκεμβρίου καί τῆς Συλλήψεως τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου

8. Λουκ. α', 39-45.

9. Μαξίμου Ὁμολογητοῦ, *Πρός Θαλάσσιον*, PG 91, 1324.

από την Έλισάβετ στις 23 Σεπτεμβρίου, δηλώνει ξεκάθαρα ότι η ανθρώπινη ζωή αρχίζει από τη σύλληψη και όχι αργότερα, καθώς και ότι το γεγονός της συλλήψεως θεωρείται μέγα, ιδιαίτερος εύλογημένο και ιερό.

Μέθοδοι και συνέπειες της υποβοηθούμενης και παρεμβατικής αναπαραγωγής

A. Μέθοδοι

Μέ την υποβοηθούμενη και παρεμβατική αναπαραγωγή η ιατρική επεμβαίνει στο ίδιο μας το σώμα για να δημιουργήσει ανθρώπους. Οι μέθοδοι οι οποίοι χρησιμοποιούνται είναι οι εξής:

1. Η τεχνητή γονιμοποίηση ή τεχνητή σπερματέγχυση¹⁰.

Είναι η μέθοδος που πραγματοποιείται με την τεχνητή εισαγωγή του σπέρματος στη μήτρα της γυναίκας. Χωρίζεται σε ένδο-

σωματική και εξωσωματική. Η ένδοσωματική γονιμοποίηση πραγματοποιείται στη μήτρα της γυναίκας και διακρίνεται σε όμολογη, όπου το σπέρμα προέρχεται από τον σύζυγο και σε έτερόλογη, όπου το σπέρμα προέρχεται από δότη. Η εξωσωματική γονιμοποίηση είναι αυτή η οποία πραγματοποιείται στο εργαστήριο και το γονιμοποιημένο έμβρυο μεταφέρεται στη μήτρα. Διακρίνεται και αυτή σε όμολογη και έτερόλογη. Το 1978 έχουμε στην Αγγλία τη γέννηση του πρώτου παραδείγματος εξωσωματικής γονιμοποίησης που έμεινε γνωστό ως «παιδί του σωλήνα».

2. Η κλωνοποίηση

Αυτή η μέθοδος αναπαραγωγής βρίσκεται σε πειραματικό στάδιο¹¹ και αρχικά επιχειρήθηκε στα ζώα. Το 1993 επιτεύχθηκε για πρώτη φορά στην Ούασιγκτον από δύο αμερικανούς ερευνητές η κλωνοποίηση εμβρύου ανθρώπου¹². Υπάρχει και η «θεραπευτική»¹³ κλωνοποίηση, όπως καλείται από

10. Βλ. Γ. Μαντζαρίδη, *ό.π.*, σ. 581, και Ά. Κεσελόπουλου, *Έκ του θανάτου εις την ζωήν, θεολογική προσέγγιση στις προκλήσεις της βιοηθικής*, έκδ. Π. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 223-224, και Β. Φανάρα, *ό.π.*, σσ. 71-73.

11. Βλ. Γ. Μαντζαρίδη, *ό.π.*, σ. 582.

12. Βλ. Ά. Κεσελόπουλου, *ό.π.*, σσ. 230-231.

13. Βλ. Γ. Μαντζαρίδη, *ό.π.*, σ. 583.

μερικούς, ή όποια δέν έχει ως στόχο τήν αναπαραγωγή άνθρώπων, αλλά τή δημιουργία κυττάρων, ιστών και όργάνων για μεταμόσχευση ή άκόμα και τήν κατασκευή κλωνοποιημένων άνθρώπων, πού θά χρησιμοποιούνται ως άποθηκες όργάνων.

3. Η δανεική μητρότητα

Η έξωσωματική γονιμοποίηση καθιστά δυνατή και τήν κυοφορία του έμβρύου από φέρουσα μητέρα. Οί περιπτώσεις τής δανεικής μητρότητας κατατάσσονται σέ τρεις κύριους συνδυασμούς. Η δανεική μητέρα είτε λαμβάνει τό σπέρμα και τό ώάριο από τούς συζύγους (όμόλογη έξωσωματική γονιμοποίηση), κυοφορεί και παραδίδει τό παιδί μετά τήν γέννησή του, είτε λαμβάνει σπέρμα από τόν σύζυγο, πού άποτελεί και τόν κοινωνικό πατέρα του, αλλά προσφέρει τό ώάριό της· είτε, στήν τρίτη περίπτωση, λαμβάνει σπέρμα δότη και προσφέρει τό ώάριό της και κυοφορεί. Στήν περίπτωση αυτή τό παιδί δέν έχει γενετική σχέση μέ τούς κοινωνικούς γονείς¹⁴.

B. Συνέπειες

Η θετική πρόθεση, πού ίσως νά έχει ή υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, προσφέροντας λύση στό πρόβλημα τής άτεκνίας, δέν πρέπει νά έπισκιαζει τά πολλά άρνητικά έπακόλουθα πού έχει. Η χρήση των μεθόδων τής υποβοηθούμενης αναπαραγωγής παρουσιάζει τήν έξής προβληματική για τόν άνθρωπο και τήν κοινωνία γενικότερα:

1. Θίγεται ή άνθρώπινη ζωή στό ξεκίνημά της και υποβιβάζεται συχνά σέ άπλό βιολογικό υλικό¹⁵, διότι για νά γεννηθεί ένα παιδί δημιουργούνται πολλά γονιμοποιημένα ώάρια και στή μήτρα τής υποψήφιας μητέρας τοποθετούνται μερικά για μεγαλύτερη πιθανότητα έπιτυχίας. Τά υπόλοιπα καταψύχονται και τοποθε-

14. Βλ. Β. Φανάρα, *ό.π.*, σσ. 98-99.

15. Βλ. Α. Κεσελόπουλου, *ό.π.*, σ. 226.

τοῦνται σέ τράπεζες ἐμβρύων γιά νά χρησιμοποιηθοῦν γιά πειράματα, ἔρευνες, γιά υἰοθεσία ἢ καταστρέφονται¹⁶.

2. Θίγεται ὁ θεσμός τῆς οἰκογένειας¹⁷. Τό παιδί μέ τήν ἑτερόλογη γονιμοποίηση βρίσκεται νά ἔχει ἕνα βιολογικό γονέα πατέρα ἢ μητέρα καί ὁ ἄλλος γονιός παίρνει τή θέση τοῦ κοινωνικοῦ γονέα. Στήν περίπτωση δέ τῆς δανεικῆς μητρότητας ἔχει καί μία ἄλλη μαμά, τή «φέρουσα» μητέρα, πού ἀνέλαβε νά τό κυφορήσει. Ἐπίσης, μέ τήν ἑτερολόγη γονιμοποίηση ὑπάρχει καί τό ἐνδεχόμενο τῆς αἰμομιξίας. Μέ τήν τήρηση ἀνωνυμίας τοῦ δότη σπέρματος μπορεῖ ἕνα παιδί νά ἔχει ἑτεροθαλῆ ἀδέλφια πού ἀγνοοῦνται. Αὐτό, ἔχει ὡς συνέπεια νά ἀλλοτριώνονται οἱ προσωπικές, οἰκογενειακές καί κοινωνικές σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου.

3. Ἀπόκτηση τέκνων σέ ἀνώ-

μαλες μορφές οἰκογένειας¹⁸. Ἡ τεχνητή γονιμοποίηση ἔδωσε δυνατότητα σέ ὁμοφυλόφιλα ζευγάρια νά ἀποκτήσουν τέκνα, ἀλλά καί σέ ἄγαμα μοναχικά ἄτομα ἢ γυναῖκες προχωρημένης ἡλικίας. Ὡς ἐκ τούτου γεννιοῦνται παιδιά μέ ψυχολογικά καί κοινωνικά προβλήματα, ἀφοῦ ἀπό τή γέννησή τους ἀποκοτοῦν ἐσφαλμένη ἀντίληψη γιά τόν θεσμό τῆς οἰκογένειας. Ἐπίσης, ἡ κοινωνικοποίηση τῶν ἀτόμων αὐτῶν καί ἡ ἀποδοχή τους ἀπό τόν εὐρύτερο κοινωνικό περίγυρο θεωρεῖται δύσκολη. Ἀκόμη, τά παιδιά ἀπό γερασμένους γονεῖς πέρραν τῶν ψυχοκοινωνικῶν προβλημάτων πού ἔχουν, πιθανόν νά ὑστεροῦν ἔναντι τῶν ἄλλων παιδιῶν σέ θέματα διαπαιδαγωγῆς, συμπεριφορᾶς, προστασίας, ἀσφάλειας καί φυσιολογικῆς ὠρίμανσης¹⁹.

4. Ἡ μέθοδος τῆς κλωνοποίησης πού μοιάζει μέ τήν γέννηση μονωογενῶν διδύμων, πού

16. Βλ. Β. Φανάρα, ὁ.π., σσ. 107-108 καί Ἀ. Κεσελόπουλου ὁ.π. καί Γ. Μαντζαρίδη, *Χριστιανική Ἠθική II*, ὁ.π., σ. 578.

17. Βλ. Ὅ.π., σσ. 587-588.

18. Βλ. Β. Φανάρα ὁ.π. σ. 109.

19. Βλ. Ὅ.π.

έχουν πανομοιότυπα εξωτερικά χαρακτηριστικά, ικανοποιεί τον ναρκισσισμό του άρχετύπου προσώπου, πού φιλοδοξεί νά δημιουργήσει αντίγραφα του, γιά τήν υπόθαλψη του έγωισμού του²⁰.

5. Στήν περίπτωση τής δανεικῆς μητρότητας, ή φέρουσα μητέρα πού κυοφορεῖ τό έμβρυο, τό όποιο θά παραδώσει μέ τήν γέννησή του, μπορεί νά συνδεθεῖ μαζί του ψυχολογικά κατά τήν κυοφορία καί νά κάνει δεύτερες σκέψεις, καθώς μπορεί νά δρᾷ καί ώς έκκολαπτική μηχανή επί πληρωμῆ. Αυτόνομπο βέβαια εἶναι ότι ἔτσι αὐξάνονται τά ψυχολογικά, ἠθικά καί νομικά προβλήματα, ἐνῶ ταυτόχρονα δημιουργοῦνται σοβαρές αιτίες διαταράξεως τής οικογενειακῆς καί εὐρύτερα τής κοινωνικῆς συνοχῆς.
6. Μέ τήν ἐφαρμογή τής ἐξωσωματικῆς γονιμοποιήσεως συνδέεται καί ό προεμφυτευ-

τικός καί προγεννητικός ἔλεγχος. Χωρίζεται σέ παρεμβατικό ἔλεγχο τοῦ ἐμβρύου (ἔλεγχος τροφοβλάστη, ἀμνιοπαρακέντηση) καί μή παρεμβατικό ἔλεγχο τοῦ ἐμβρύου (ὑπερηχογράφημα ἐμβρύου, ἐξέταση αἵματος τής μητέρας). Σκοπό ἔχουν νά ἐντοπίσουν κάποιες ἀνωμαλίες καί παθήσεις τοῦ ἐμβρύου, ὅπως τό σύνδρομο down, τή μεσογειακή ἀναιμία καθώς καί κάποια φαινοτυπικά χαρακτηριστικά του ὅπως τό φύλο. Ὡς συνήθως, ἂν ἐντοπιστοῦν κάποιες ἀνωμαλίες στό ἔμβρυο, ή κυοφορούμενη μητέρα παροτρύνεται νά κάνει ἔκτρωση²¹, μέ ὅλες τίς ἐπακόλουθες συνέπειες.

(Συνεχίζεται)

20. Βλ. Β. Φανάρα, ὄ.π., σ. 113.

21. Βλ. Γ. Μαντζαρίδου, ὄ.π., σσ. 588-589.

Η ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ

Νίκου Κασσι
Θεολόγου

(Μέρος Α')

Ένα από τα πιο σημαντικά γεγονότα της πρώτης αποστολικής Έκκλησίας αποτελεί η σύγκληση της αποστολικής Συνόδου, η οποία έγινε το 49 μ.Χ. στα Ίεροσόλυμα. Η σπουδαιότητα της συνόδου αυτής για τη ζωή της Έκκλησίας μας έδωσε τό έναυσμα για τη συγγραφή του παρόντος άρθρου. Πρίν φτάσουμε στην έξιστόρηση των γεγονότων της Συνόδου, θα δούμε ποιά γεγονότα οδήγησαν στη σύγκλησή της, ποιά τά αίτια και ποιοί οι πρωταγωνιστές της και ακολούθως ποιές ήταν οι αποφάσεις της και πώς εφαρμόστηκαν

στις χριστιανικές κοινότητες της τότε έποχής.

**Τά γεγονότα πρίν από
τή σύγκληση της Συνόδου
και τά αίτια της συγκλήσεως.**

Παράλληλα μέ την πρώτη ιουδαιοχριστιανική κοινότητα αναπτυσσόταν και μία άλλη. Η κοινότητα των έλληνιστών χριστιανών διαφοροποιήθηκε σιγά σιγά, αλλά και προοδευτικά από τους ιουδαιοχριστιανούς ως προς την αξιολόγηση και την αναγκαιότητα της χρήσης του μωσαϊκού νόμου στη ζωή των πρώτων χριστιανών. Οι ιουδαιοχριστιανοί ήταν «ζηλωταί του

Νόμου» (Πράξ. κα', 20), ἐνῶ οἱ ἑλληνιστές χριστιανοί θεωροῦνταν περιφρονητές ἢ καί κάποτε ἐχθροί τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Αὐτό ἀποδεικνύεται καί ἀπό τίς κατηγορίες πού ἀπαγγέληθηκαν καί στόν Στέφανο: «ἀκηκόαμεν γάρ αὐτοῦ λέγοντος ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τόν τόπον τοῦτον καί ἀλλάξει τά ἔθνη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν Μωϋσῆς» (Πράξ. στ', 14). Μέ αὐτόν τόν τρόπο ἐρμίνευαν οἱ Ἰουδαῖοι καί ἰουδαιοχριστιανοί τήν προσπάθεια πού κατέβαλλαν οἱ ἑλληνοχριστιανοί γιά τήν ἀποκοπή τῆς χριστιανικῆς λατρείας ἀπό τήν τήρηση τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Τόσο οἱ πράξεις ὅσο καί οἱ θέσεις τους δημιουργήσαν μεγάλη ἀντιπαράθεση στήν πρώτη χριστιανική κοινότητα, γι' αὐτό μᾶλλον καί οἱ ἰουδαιοχριστιανοί εἶχαν τήν εὐνοια τῶν πρεσβυτέρων (Πράξ. στ', 1). Οἱ θέσεις τούς αὐτές προκάλεσαν βεβαίως τόσο τήν

ὀργή τῶν Ἰουδαίων, ὅσο καί τῶν Φαρισαίων, πού στράφηκαν ἐναντίον τῶν ἑλληνιστῶν χριστιανῶν¹.

Ἡ θέση τῶν ἑλληνιστῶν χριστιανῶν ἐναντι τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου δέν ἦταν ὀξύς ἀντιουδαϊσμός, ἢ μία προσπάθεια ρήξης καί ἀντιπαράθεσης Χριστιανισμοῦ καί Ἰουδαϊσμοῦ, ἀλλά μία ἀρνητική θέση ὅσον ἀφορᾷ τήν αὐστηρή καί ὑποχρεωτική τήρηση τῶν διατάξεων τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου ἀπό τό σύνολο τῶν Χριστιανῶν. Βεβαίως τήν ὑποχρεωτική τήρηση τῶν διατάξεων τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου δέν τήν ὑποστήριζαν ὅλοι οἱ ἀπόστολοι. Μετά τόν διωγμό τῶν ἑλληνιστῶν χριστιανῶν ἀπό τήν Ἱερουσαλήμ (37 μ.Χ.)², πού ἀκολούθησε τόν θάνατο τοῦ πρωτομάρτυρα Στεφάνου, αὐτοί διασκορπίστηκαν στήν Παλαιστίνη, τή Συρία, τή Φοινίκη καί τήν Κύπρο καί κήρυτταν τόν λόγο τοῦ Εὐαγγελίου κυρίως

1. Βλ. Βλασίου Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία Α'*, ἔκδ. Γραφικές Τέχνες, Ἀθήνα 1992 σ. 38.

2. Βλ. ὁ.π., σ. 39.

πρός Ἰουδαίους. «Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ Στεφάνῳ διῆλθον ἕως Φοινίκης καὶ Κύπρου καὶ Ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίους» (Πράξ. ια', 19).

Παράλληλα ὁμως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους τῆς Ἀντιόχειας δέχθηκαν τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ ἔθνηκοὶ «Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς Ἀντιόχειαν ἐλάλουν καὶ πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς» (Πράξ. ια', 20). Ἔτσι λοιπὸν ἰδρύθηκε καὶ ἡ πρώτη χριστιανικὴ κοινότητα πού ἀποτελεῖτο ἀπὸ ἰουδαιοχριστιανούς καὶ ἐθνικούς χριστιανούς, ἀφοῦ στὴν Ἀντιόχεια «πολὺς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν Κύριον» (Πράξ. ια', 21). Αὐτὸ τὸ γεγονός ἐγένετο γνωστὸ στὴν Ἱερουσαλήμ. Οἱ ἑλληνοχριστιανοὶ δὲν ἀντιμετώπιζαν καὶ ἰδιαίτερες δυσκολίες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ χριστιανισμοῦ πρὸς τοὺς ἐθνικούς. Στὸ κεφάλαιο 8 τῶν Πράξεων βλέπουμε τὸν Φίλιππο νά

βαπτίζει τὸν Αἰθίοπα ἀξιωματοῦχο τῆς βασίλισσας Κανδάκης (Πράξ. ν', 26-40), καθὼς καὶ στὸ κεφάλαιο 10 τὸ ὄραμα τοῦ ἀποστόλου Πέτρου πού κατέρριψε τοὺς ἐνδοιασμούς του γιὰ τὴν οἰκουμενικὴ προοπτικὴ τοῦ Εὐαγγελίου (Πράξ. ι', 1-48). Πλέον εἶχε καταστῆ σαφές στὴ συνείδηση τῶν ἀποστόλων ὅτι καὶ οἱ ἐθνηκοὶ μπορούσαν νά γίνουν χριστιανοί.

Τὸ ζήτημα τῆς οἰκουμενικότητας τοῦ Εὐαγγελίου δὲν εἶχε ἀντιμετωπιστεῖ σέ ὅλες τίς προεκτάσεις καὶ ἐκφάνσεις του. Στὴν Ἀντιόχεια ὑπῆρχαν δύο κοινότητες χριστιανῶν, οἱ ἰουδαιοχριστιανοὶ καὶ οἱ ἑλληνοχριστιανοὶ, πού ζοῦσαν παράλληλα. Οἱ κοινότητες αὐτὲς τελοῦσαν προφανῶς χωριστὰ τόσο τὴν κλάση τοῦ ἄρτου, ὅσο καὶ τὴν κοινὴ συνεστίαση, ἀφοῦ οἱ Ἰουδαῖοι χριστιανοὶ τῆς Ἀντιόχειας θεωροῦσαν ὑποχρεωτικὴ τὴν τήρηση ὀρισμένων ἐντολῶν τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου³. Στὴν ὀριστικὴ διευθέτηση τῆς διαμάχης

3. Βλ. ὁ.π., σ. 40.

τῶν δύο κοινοτήτων συνέβαλε τὰ μέγιστα ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν, ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ ὁποῖος εἶχε πρωταγωνιστικό ρόλο καί κατά τόν διωγμό τῶν ἐλληνιστῶν χριστιανῶν τῶν Ἱεροσολύμων κατά τό 37 μ.Χ. Μετά τήν μεταστροφή τοῦ ἀποστόλου Παύλου καί τήν ἀνοδο ἀπό τήν περιοχί τῆς Δαμασκοῦ στή Ἱεροσόλυμα (41 μ.Χ.), συναντήθηκε μέ τούς ἀποστόλους Πέτρο καί Ἰάκωβο τόν ἀδελφόθεο, συγκρούστηκε ὁμως μέ τούς ἐκεῖ ἐλληνιστές χριστιανούς μέ ἀποτέλεσμα νά ἀποσυρθεῖ στήν Ταρσό, πού ἦταν καί ἡ πατρίδα του. (Πράξ. θ', 1-30)⁴.

Ἀκολούθησε τό 45 μ.Χ. ἡ ἱεραποστολή τῶν Βαρνάβα καί Παύλου στή Μικρά Ἀσία. Αὐτή τους ἡ πρωτοβουλία ἀποσκο-

ποῦσε στή συνέχιση τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἐθνῶν. Συνοδευόμενοι ἀπό τόν Μάρκο ἔφτασαν καί στή Σαλαμίνα τῆς Κύπρου, ἀφοῦ πρῶτα πέρασαν ἀπό τήν Σελεύκεια. Ἀκολούθως, χωρίς τόν Μάρκο πού ἐπέστρεψε στή Ἱεροσόλυμα, πέρασαν στή Μικρά Ἀσία. Ἀρχικά τό ἔργο τους ἀπευθυνόταν σέ Ἰουδαίους τῆς διασπορᾶς καί προοδευτικά στούς ἐθνικούς. Ὅσοι δέχονταν τόν λόγο τοῦ Θεοῦ βαπτίζονταν καί συγκροτοῦσαν τίς πρῶτες χριστιανικές κοινότητες στίς πόλεις τους (Πράξ. ιγ', 1-14). Μετά ἀπό αὐτή τους τήν περιοδεία, πού ἦταν καί ἡ πρώτη, ἐπέστρεψαν στήν Ἀντιόχεια (48 μ.Χ.), ὅπου «συναγαγόντες τήν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεός μετ' αὐτῶν καί ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσιν θύραν πί-

4. Βλ. ὁ.π., σσ. 40 - 41.

στεως» (Πράξ. ιδ', 27)⁵.

Παρ' όλα αυτά, επίσημα δέν είχε λυθεί τό πρόβλημα μέ ποίό τρόπο θά γίνονται δεκτοί στήν Ἐκκλησία ὅσοι δέν ἦταν Ἰουδαῖοι. Ἡ κοινότητα τῶν Ἰουδαιοχριστιανῶν τῆς Ἱερουσαλήμ, πού ἦταν πανίσχυρη, θεωροῦσε ὑποχρεωτική τήν τήρηση τῶν τύπων τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου, ἀκόμα καί γιά τούς ἐξ ἔθνῶν χριστιανούς. Οἱ σχέσεις τῶν δύο χριστιανικῶν κοινοτήτων τῆς Ἀντιόχειας ἦταν ὀξύτερες ἀπ' ὅτι στήν Ἱερουσαλήμ, στήν ὁποία ἀπ' ὅτι φαίνεται δέν τελοῦσαν ἐνιαία εὐχαριστιακή σύναξη. Οἱ Ἰουδαιοχριστιανοί τῆς Ἀντιόχειας ἔλεγαν πρὸς τούς ἐξ ἔθνῶν χριστιανούς, «ὅτι ἐάν μί περιτέμνησθε τῷ ἔθει Μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι» (Πράξ. ιε', 1). Παρ' ὅτι οἱ ἀπόστολοι Βαρ-

νάβας καί Παῦλος ἀπέκρουσαν τί θέση αὐτή, τά πνεύματα τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀντιόχειας παρεμέναν ὀξυμμένα. Ἀποφασίσθηκε, λοιπόν, ἡ ἀποστολή τῶν δύο ἀποστόλων (Πράξ. ιε', 2) καί τοῦ Τίτου (Γαλ. β', 1) στά Ἱεροσόλυμα γιά τήν ἀπό κοινοῦ, ἀπό τούς ἀποστόλους, λύση τοῦ προβλήματος. Οἱ προσπάθειές τους ἀπέβησαν ἄκαρπες, γιατί προσέκρουαν στό πείσμα τῶν χριστιανῶν πού προέρχονταν ἀπό τίς τάξεις τῶν Φαρισαίων τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἦταν πλέον σαφές ὅτι τό θέμα ἔχρηζε μίας γενικότερης ἀντιμετώπισης. Γι' αὐτό τόν λόγο καί συγκλήθηκε τελικά ἡ «Ἀποστολική Σύνοδος» τό 49 μ.Χ.⁶.

(Συνεχίζεται)

5. Βλ. ὁ.π., σ. 41.

6. Βλ. ὁ.π., σσ. 41 - 42.

Σελίδες ἀπὸ τὴν Ἱστορία τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας

Ἐκκλησιαστικὲς μορφές
τοῦ 4^{ου} - 9^{ου} αἰῶνα στὴν Κύπρο

Χρίστου Χατζημιχαήλ
Θεολόγου - Δρος Φαρμακευτικῆς

Μέρος Στ΄

ΟΙ ΑΓΙΟΙ ΑΡΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΑΡΚΑΔΙΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ ΑΡΣΙΝΟΗΣ

Κατά τὰ ἔτη 332 μ.Χ. καὶ 342 μ.Χ. ἔγιναν στὴν Κύπρο ἰσχυρότατοι σεισμοὶ οἱ ὁποῖοι κατέστρεψαν πόλεις καὶ χωριά τοῦ νησιοῦ καὶ προκάλεσαν τὸν θάνατο σέ μεγάλο ἀριθμὸ ἀνθρώπων. Ἡ πόλις τῆς Σαλαμίνας (πού εἶχε πρό καιροῦ ἀνακηρυχθεῖ σέ πρωτεύουσα τῆς Κύπρου ἀφαιρώντας τὸν ἀντίστοιχο τίτλο ἀπὸ τὴν Πάφο) εἶχε σχεδόν ὀλοκληρωτικὰ καταστραφεῖ, ἀφοῦ τεράστιο τμήμα τῆς πό-

λης βυθίστηκε στή θάλασσα. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Ἁγίου καὶ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖος (337-361 μ.Χ.), ἀνέλαβε τὴν ἀνοικοδόμησι τῆς Σαλαμίνας διαθέτοντας χρήματα γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ καὶ χαρίζοντας τοὺς φόρους γιὰ μία τετραετία. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Σαλαμίνα ὀνομάστηκε τελικὰ Κωνσταντία πρὸς τιμὴ τοῦ αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου. Ὁ Κωνσταντῖος, ἂν καὶ καταπολέ-

μπσε τήν ειδωλολατρική θρησκεία, ἀποδέχθηκε συνειδητά μεγάλη επίδραση ἀπό τόν ἀρειανισμό.

Τήν ἴδια περίπου χρονική περίοδο, ἡ Κύπρος ἦταν πλέον ἐνταγμένη διοικητικά στήν ἐπαρχία τῆς Ἐώας (Ἀνατολῆς) τοῦ Ἀνατολικοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους (Βυζαντίου). Ὁ διοικητής τῆς Κύπρου ὀνομάζετο πρόεδρος, ὑπατικός ἢ δούκας καί ὑπήγετο στήν ἐπαρχιακή διοίκηση πού εἶχε ὡς ἔδρα τήν Ἀντιόχεια. Ὁ πρῶτος γνωστός Βυζαντινός διοικητής τῆς Κύπρου ὀνομάζετο Καλοκαιρός καί εἶχε τήν ἔδρα του στήν Ἀμαθούντα, πόλη πού φαίνεται ὅτι δέν εἶχε πληγῆι τόσο πολύ ἀπό τούς σεισμούς. Ὁ Καλοκαιρός τελικά, δέν εἶχε καλή ἐξέλιξη διότι ἀποστάτησε καί θέλησε νά αὐτονομηθεῖ. Ὁ Καίσαρας Δαλμάτιος, διοικητής τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολῆς καί ἀνιψιός τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου, ἀντιμετώπισε δυναμικά τό κίνημα τοῦ Καλοκαιροῦ καί τό κατέστειλε.

Παράλληλα, ἡ ἐκκλησιαστική ἡγεσία τῆς νήσου συμμε-

τεῖχε ἐνεργά στήν ἐδραίωση τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο, ἀλλά καί στά τεκταινόμενα τῆς ἐποχῆς. Στήν Β' Οἰκουμενική Σύνοδο, πού συγκλήθηκε τό 381 μ.Χ. στήν Κωνσταντινούπολη, ἔλαβαν μέρος οἱ Κύπριοι Ἐπίσκοποι Ἰούλιος Πάφου, Θεόπομπος Τριμιθοῦντος, Μνημόνιος Κιτίου καί Τύχων Ἀμαθοῦντος. Τό αὐτοκέφαλο τῆς ἐν Κύπρῳ Ἐκκλησίας κατοχυρώνεται καί ἀρχίζει πλέον ἡ ἀλματώδης ἀνάπτυξη τοῦ Χριστιανισμοῦ στό νησί. Ἄν καί οἱ αἰρέσεις ταλάνισαν ἀρκετά τί βυζαντινὴ αὐτοκρατορία, ἡ θρησκεία τῶν εἰδώλων οὐσιαστικά ἔδυσσε μέ τόν ἐπιθανάτιο ρόγχο τῆς ἐπί τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτη (361-363 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος διαδέχθηκε τόν Κωνσταντίο.

Ἀξιόλογες μορφές Ἁγίων τῆς Κύπρου κατά τά τέλη τοῦ 4ου καί τίς ἀρχές τοῦ 5ου αἰῶνα μ.Χ. ἀποτελοῦν ὁ Ἅγιος Ἀρίστων ὁ θαυματουργός, Ἐπίσκοπος Ἀρσινόης καί ὁ Ἅγιος Ἀρκάδιος, ἐπίσης Ἐπίσκοπος Ἀρσινόης. Κατά τήν πιό πάνω περίοδο στήν εὐρύτερη πε-

πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως, ὁ Ἅγιος Ἀρίστων προκίστηκε μέ τή θεοποιό ταπείνωση, τήν ὑποποιό πραότητα καί ἔγινε πρότυπο διδασκάλου καί πνευματικοῦ πατέρα τῶν πιστῶν τοῦ ποιμνίου του. Κήρυττε τήν ὀρθόδοξη πίστη καί ἐφάρμοξε λόγους καί ἔργοις τήν αὐθεντική καί ἀνιδιοτελεῖ ἀγάπη. Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος τόν χαρακτηρίζει ὡς «κατά δαιμόνων ἄριστο ἀριστεύσαντα». Ὁ Θεός ἀξίωσε τόν Ἅγιο Ἀρίστων καί μέ τό χάρισμα τῆς θαυματουργίας. Ἡ μνήμη του ἐορτάζεται στίς 22 Φεβρουαρίου.

ριοχί τῆς Πάφου ὑπῆρχαν δύο Ἐπίσκοποι. Ὁ ἕνας κάλυπτε τήν περιοχί τῆς Ἀρσινόης (σημερινή περιοχί Πόλης Χρυσουχοῦς) καί εἶχε τήν ἔδρα του στήν Ἀρσινόη. Ὁ δεύτερος Ἐπίσκοπος εἶχε τήν ἔδρα του στή Νέα Πάφο καί κάλυπτε τήν Πάφο. Σύμφωνα μέ σχετική ἀναφορά τοῦ Ἁγίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλείστου, ὁ Ἅγιος Ἀρίστων ἦταν ὁ δεύτερος Ἐπίσκοπος Ἀρσινόης (διεδέχθηκε τόν Ἐπίσκοπο Νικόλαο). Καταγόταν ἀπό εὐσεβεῖ οἰκογένεια, ἡ ὁποία ἔδωσε ὑγιῆ χριστιανικά πρότυπα καί ἐφόδια στόν υἱό της. Πλήρης

Τόν Ἅγιο Ἀρίστων διαδέχθηκε παναξίως ὁ Ἅγιος Νίκων καί τόν Ἅγιο Νίκων διαδέχθηκε ὁ Ἅγιος Ἀρκάδιος. Ὁ Ἅγιος Νεόφυτος ὁ Ἐγκλειστος θεωροῦσε τούς τρεῖς αὐτούς Ἁγίους ἰσάξιους τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ Ἅγιος Ἀρκάδιος καταγόταν ἀπό τό χωριό Μελάνδρα, 12 χιλιόμετρα νοτιοανατολικά τῆς Ἀρσινόης. Οἱ γονεῖς του ὀνομάζονταν Μιχαήλ καί Ἄννα καί

εἶχε μικρότερο ἀδελφό, τόν Θεοσέβιο, ὁ ὁποῖος ἔγινε μέγας ἀσκητής. Ὁ Ἀρκάδιος, λόγω τῆς οἰκονομικῆς ἀνεσης τῶν γονέων του, σπούδασε στήν Κωνσταντινούπολη καί ἔλαβε πλούσια θεολογικά καί ποιμαντικά ἐφόδια, ἀπαραίτητα γιά τό ὑψηλό ἔργο, τό ὁποῖο θά ἐπιτελοῦσε. Καλλιέργησε τήν ἀγνότητα, τί σωφροσύνη καί τήν ἐγκράτεια. Ὁ ἀσκητικός του βίος συνεχίστηκε καί μετά τήν ἐπιστροφή του στήν Κύπρο. Πολλές φορές ἀναχωροῦσε ἀπό τήν οἰκία του καί διέμενε σέ ἀπρόσιτα μέρη, ὥστε νά ἀσκεῖται περισσότερο στήν ἀρετή καί στόν κατά Θεόν ἀγῶνα. Ἡ φήμη του ἔγινε γνωστή στόν Ἐπίσκοπο Ἀρσινόης Ἅγιο Νίκωνα, ὁ ὁποῖος κάλεσε τόν Ἅγιο Ἀρκάδιο καί ἀφοῦ διαπίστωσε τήν ἀρετή καί τό ἀγωνιστικό ἦθος τοῦ ἀνδρός, τόν χειροτόνησε ἱερέα. Μέσω τῆς ἱερωσύνης, ὁ Ἅγιος Ἀρκάδιος πρόσφερε τά μέγιστα καί ὑπηρετοῦσε μέ ὑποδειγματικό τρόπο τόν λαό τοῦ Θεοῦ. Ἀξιῶθηκε μάλιστα νά ἐκδιώκει μέ τήν εὐχή του δαιμόνια ἐνῶ, παράλληλα, θεράπευε ἀσθε-

νεῖς. Ἐλαβε ἐπίσης καί τό χάρισμα νά προγνωρίζει τά μέλλοντα. Μετά τήν κοίμηση τοῦ Ἁγίου Νίκωνα, κληρὸς καί λαός ἀνέδειξαν ὡς Ἐπίσκοπό τους τόν Ἅγιο Ἀρκάδιο. Ὁ Ἅγιος Ἀρκάδιος γιά νά ἀποφύγει τήν ἐνθρόνιση σκέφθηκε νά ἀναχωρήσει πρὸς ἄλλη περιοχή ἀλλά, τελικά, κατάλαβε ὅτι ἡ ἐπίμονη λαϊκὴ θέληση ἦταν οὐσιαστικὰ θέλημα καί κλήση τοῦ Θεοῦ. Κατά τήν περίοδο τῆς ἀρχιερατείας του, ἐδραιώθηκε πλήρως στήν Ἐπισκοπὴ Ἀρσινόης ὁ Χριστιανισμός καί ἐξαφανίστηκαν τά τελευταῖα εἰδωλολατρικά κατὰλοιπα. Ἀντιμετωπίστηκαν ἐπίσης αἰρετικές δοξασίες (ἀρειανισμός, πνευματομάχοι κ.ἄ.). Ὁ Ἅγιος, παρόλα τά ἐπισκοπικά καθήκοντά του, ὅταν ἔβρισκε εὐκαιρία, ἀποσυρόταν σέ ἐρημικά μέρη γιά νά προσευχηθεῖ, νά ἀσκηθεῖ περισσότερο καί νά λάβει δύναμη καί φώτιση γιά τήν καλύτερη διαποίμανση τῆς λογικῆς ποιμνῆς πού εἶχε ὑπὸ τήν εὐθύνη του. Εἶχε εἰρηνικό καί ὀσιακό τέλος. Κοιμήθηκε στίς 29 Αὐγούστου, ἡμέρα κατὰ τήν ὁποία ἐορτάζεται μαζί μέ τόν

Ἅγιο Ἰωάννη τόν Προδρομο. Ἦδη ἀπό τόν 5ο αἰῶνα ἀναφέρεται ὅτι λειτουργοῦσε Ἱερά Μονή στό δάσος Πάφου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Ἀρκαδίου. Σήμερα σώζονται ἐρείπια τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία, φαίνεται ὅτι λειτουργοῦσε, τουλάχιστον μέχρι τόν 12ο μ.Χ. αἰῶνα.

Μέ τήν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ στήν Κύπρο ἀρχίζει καί ἡ ἀνοικοδόμηση ἀξιόλογων καί ἱστορικῶν θρησκευτικῶν χριστιανικῶν μνημείων. Τό ἀρχαιότερο ἀπό τά

χριστιανικά μνημεῖα (ἀρχές 4ου αἰῶνα) εἶναι ἓνα μικρό τμῆμα ἀπό κάποιο μαυσωλεῖο πού ἐντοπίστηκε ἐνωμένο μέ τόν τάφο τοῦ Ἁγίου Ἡρακλειδίου στό ὁμώνυμο μοναστήρι στό χωριό Πολιτικό. Ἀπό τά μέσα τοῦ 4ου αἰῶνα ἀρχίζει ἡ κατασκευή τῶν πρώτων μεγάλων ξυλόστεγων βασιλικῶν (π.χ. Ἁγίου Ἐπιφανίου στή Σαλαμίνα, τῆς Ἀχειροποιήτου στή Λάμπουσα, τοῦ Ἁγίου Αὐξιβίου στούς Σόλους, τῆς Ἁγίας Κυριακῆς στήν Πάφο). Τά παλαιότερα μοναστηριακά συγκροτήματα ἀνάγονται ἐπίσης στήν ἴδια περίπου περίοδο (4ος αἰῶνας): μοναστήρι Ἁγίου Ἰλαρίωνα στήν Πάφο, μονή τῶν Ἱερῶν ἐπίσης στήν περιοχὴ Πάφου κ.ά. Ἀνεκτίμητης ἀξίας εἶναι τά ἔργα τέχνης πού κοσμοῦσαν τίς πρώτες βασιλικές: ψηφιδωτά τῆς Παναγίας τῆς Κανακαριᾶς καί τό ψηφιδωτό τῆς Παναγίας τῆς Ἀγγελόκτιστης. Ὡς σημαντικές ξυλόστεγες βασιλικές τῆς ἴδιας περιόδου ἀναφέρονται αὐτές τῆς Καμπανόπετρας στήν Σαλαμίνα, τοῦ Ἀποστόλου Βαρνάβα, τοῦ Ἁγίου Φίλωνος

στήν Καρπασία κ.ά. Φορητές εικόνες του 6ου και 7ου αιώνα δεν έχουν εντοπιστεί στην Κύπρο. Η αρχαιολογική σκαπάνη συνεχίζει να εντοπίζει νέες πληροφορίες πού συναρμολογούνται στην προσπάθεια καταγραφής της χριστιανικής ιστορίας της υπό διαπραγμάτευση εποχής. Για παράδειγμα, αναφέρεται ένδεικτικά η ανεύρεση στοιχείων (τό 2003) πού δηλώνουν την ύπαρξη βασιλικής και στην περιοχή «Άγιοι Πέντε» βόρεια της Γεροσκήπου. Αν και η βασιλική αυτή έχει καταστραφεί

όλοσχερῶς, ἔχουν ἐντοπιστεῖ ἀρκετά στοιχεία (π.χ. σπαράγματα ἐντοίχιας διακόσμησης κ.ά.) δηλωτικά τῆς πολὺ πλούσιας διακόσμησης τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ καί τοῦ μεγαλοπρεποῦς κοιμητηριακοῦ συμπλέγματος πού βρισκόταν σέ ἄμεση συνάρτηση μέ τὴν ἐν λόγῳ βασιλική. Γιά πρώτη φορά στήν Κύπρο ἀνακαλύφθηκε στὸν χώρο αὐτὸ σύνδεση τάφου καί ψηφιδωτοῦ δαπέδου. Ἡ κύρια περίοδος χρήσης τοῦ χώρου αὐτοῦ ὑπολογίζεται μεταξύ τοῦ 5ου καί 7ου αἰῶνα μ.Χ.

Βιβλιογραφία

1. Ἰωαννίδη Κλείτου, *Ἐκκλησία Κύπρου, Ἱστορία καί Πολιτισμὸς 2000 ἐτῶν*, Ἐκδόσεις Ἀλάσια, 1997.
2. Καππαῖ Δημητρίου, *Οἱ ἐν Κύπρῳ διαλάμπαντες Ἅγιοι*, Κύπρος, 1996.
3. *Μεγάλῃ Κυπριακῇ Ἐγκυκλοπαίδεια*, τόμος 5ος, Ἐκδόσεις Φιλοκύπρος, Λευκωσία, 1986.
4. Παυλίδη Ἄντρον, *Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου (τόμος 2ος, ἀπὸ τὸ 58 π.Χ. μέχρι τὸ 1192 μ.Χ.)*, Ἐκδόσεις Φιλοκύπρος, Λευκωσία, 1992.
5. Παυλίδη Ἄντρον, *Ἱστορία τῆς νήσου Κύπρου, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως σήμερα*, Ἐκδόσεις Ἡλία Ἐπιφανίου, Λευκωσία, 2013.
6. Φειδᾶ Βλασίου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος Α΄, Ἀθῆναι 1995.
<http://www.mcw.gov.cy/mcw/A/A.nsf/>.

‘Ο Τάσος Μητσόπουλος,
ή τελευταία έλπίδα
τῆς πνευματικῆς
καί πολιτικῆς ζωῆς
τοῦ τόπου μας;

Ἐπισκόπου Καρπασίας κ. Χριστοφόρου

Ὄταν ἀνακοινώθηκε ἡ κοίμηση τοῦ ἀγαπητοῦ μας Ὑπουργοῦ Ἄμυνας Τάσου Μητσόπουλου, σκέφτηκα ὅτι χάσαμε τήν τελευταία έλπίδα τῆς πολιτικῆς-κοινωνικῆς μας ζωῆς. Τήν έλπίδα νά μαζέψουμε ὅσα αὐτοκαταστρέψαμε μέσα ἀπό τήν ἀνελέπη σύλληψη τῆς πνευματικῆς καί γιατί ὄχι τῆς ὑλικῆς μας κληρονομιάς. Κληρονομιά θεωρεῖται αὐτό τό ὅποιο παραλάβαμε ἀπό τούς προγόνους μας, αὐτό πού καλούμαστε νά διατηρήσουμε, διαφυλάξουμε, αὐξήσουμε καί νά τό παραδώσουμε στούς ἀπογόνους μας, τή νέα γενιά.

Τήν ἡμέρα ὅμως τῆς ἐξοδίου Ἀκολουθίας του ἀναθεώρησα τήν ἀρχική μου σκέψη καί εἶπα ὅτι δέν χάσαμε τήν τελευταία μας έλπίδα, ἀλλά ὅτι

ὁ Τάσος Μητσόπουλος εἶναι ἡ τελευταία μας έλπίδα γιά τήν πολιτική, πνευματική καί ἐθνική ἀναμόρφωση τοῦ λαοῦ μας.

Αὐτό τό ὅποιο βλέπαμε, ἀκούγαμε, αἰσθανόμασταν, βιώναμε μέσα ἀπό τήν παρουσία καί τήν προσωπικότητα τοῦ Τάσου καί τό σιγοφιθυρίζαμε μεταξύ μας, ὅτι τέτοιους ἀνθρώπους χρειάζεται ὁ τόπος μας γιά νά ἀνορθωθεῖ ἠθικά, πνευματικά, ἐθνικά, τώρα τό βροντοφωνάζουμε καί τό διαλαλοῦμε σέ ὅλους τούς τόνους, τά μήκη καί τά πλάτη! Ὅλοι συνειδητοποιήσαμε ποιές εἶναι οἱ πραγματικές ἀξίες, πού μένουν στόν αἰῶνα καί ἀναδεικνύουν ἕνα ἄνθρωπο προσωπικότητα μέσα στήν κοινωνία.

Τότε, πρῖν τήν κοίμησή του, εἶχαμε μία δικαιολογία νά ζοῦμε καί νά πορευόμαστε διαφο-

ρετικά απ' ὅ,τι ὁ Τάσος, γιατί ἢ διαπίστωσά μας γινόταν ὑπόκριφα. Τό λέγαμε, τό αἰσθανόμασταν, ἀλλά ἦταν τόσο ἰσχνή ἢ φωνή μας, πού οὔτε ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δέν τήν ἀκούγαμε. Βλέπαμε τό ἦθος, τήν ταπεινώση, τήν ἀξιοπρέπεια, τήν καθαρότητα τοῦ πνεύματος καί τοῦ προσώπου του, τήν ἀνεπιτήδευτη πίστη του στόν Θεό, καί τοῦ ἀναγνωρίζαμε τήν ἀνωτερότητα σέ ὅλα. Ὅμως ἕνας ὑπόκωφος φόβος, μήπως μᾶς θεωρήσουν ἀναχρονιστικούς (βλέπε καθυστερημένους), μᾶς ἔκανε νά ζηλεύουμε μέν τήν προσωπικότητα τοῦ Τάσου, ἀλλά νά τήν ἀρνούμαστε στήν πράξη ζημιώνοντας καί τούς ἑαυτούς μας καί τό λαό τούτου τοῦ ταλαιπωρημένου τόπου.

Τώρα, ὅμως, τό εἶπαμε, τό ὁμολογίσαμε, τό διακηρύξαμε, τό κάναμε φανερό σέ ὅλους ὅτι ἡ πορεία τῆς ζωῆς τοῦ Τάσου εἶναι αὐτή πού ὀδηγεῖ στήν αὐθεντικότητα, τή γνησιότητα, τήν ἀρετή, τήν ἀγιότητα τοῦ βίου. Δέν ἔχουμε καμία δικαιολογία τώρα νά μὴν ἀγωνιζόμαστε ὅπως ἀγωνιζόταν ἐκεῖνος. Δέν μπορούμε νά ἀφήσουμε τόν λαό τῆς Πατρίδας μας χωρίς ἐλπίδα καί προοπτική. Δέν μπορούμε ἀντί

τήν ἀρετή νά προβάλλουμε τά πάθη μας καί τίς ἀρρωστημένες φιλοδοξίες μας. Γιατί ὁ Τάσος τά κατάφερε καί ἦταν ὁ πνευματικός καί ὀλοκληρωμένος ἄνθρωπος; Μήπως δέν ἔζησε καί αὐτός στήν ἐποχή μας, μέσα στίς ἴδιες συνθηκες, τούς πειρασμούς καί τίς προκλήσεις πού ἔχουμε καί ἐμεῖς οἱ ἴδιοι; Δέν ἔφερε τήν ἴδια ἀνθρώπινη φύση μέ τή δική μας, πού ρέπει πρὸς τό ἐμπαθές καί εὐπαθές; Γιατί ἐκεῖνος τά κατάφερε καί ἐμεῖς ὄχι;

Ἐνας ἐκ τῶν πολιτικῶν σέ δηλώσεις του εἶπε ὅτι ὁ Τάσος ἦταν καί εἶναι τό πρότυπο στήν πολιτική του ζωή καί σταδιοδρομία. Αὐτό ἀπό μόνο του, ὅμως, δέν εἶναι ἱκανό νά μᾶς ἀναδείξει ὑγιεῖς προσωπικότητες καί ἄνδρες μέ ἀνάστημα, πού θά ἀποτελοῦμε τήν ἐλπίδα τῆς Πατρίδας καί τοῦ λαοῦ μας. Γιά νά εἶναι πρότυπο ὁ Τάσος γιά μᾶς, στήν πράξη, πρέπει νά καλλιεργοῦμε συνεχῶς τόν ἑαυτό μας, ὅπως τόν καλλιεργοῦσε καί ἐκεῖνος. Μελετοῦσε, προσευχόταν, ἐκκλησιαζόταν, μετεῖχε στή μυστηριακή ζωή τῆς Ἐκκλησίας συνειδητά, εἶχε νήψη (προσοχή) στόν ἑαυτό του, δέν ἐκτίθετο σέ πειρασμούς καί τρόπους ζωῆς, πού ἀλλοι-

ώνουν τήν ψυχική κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου καί τόν καθιστοῦν ἐμπαθῆ, ἀνώριμο. Ὁ Τάσος γνῶριζε ἐκ πείρας ὅτι ἡ κατά κεφαλή πνευματική καλλιέργεια τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνώτερη ἀπό τό κατά κεφαλή εἰσόδημά του. Γι' αὐτό καί ἔγραφε σέ ἕνα ἄρθρο του στόν Τύπο μέ τίτλο, “Ἡ πορεία μας πρός τήν Ἀνάσταση”: “Εἰσπλήθαμε καί φέτος στήν περίοδο τῆς Ἀγίας καί Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Μέ φανφάρες, γιορτές καί φωνές πού συνόδευσαν τήν προηγηθεῖσα περίοδο τῆς Ἀπόκρεω. Χωρίς τί σεμνότητα καί συστολή τοῦ Κυρίου πού καίτοι βασιλεύς εἰσπλήθε στήν ἀγία πόλη «ἐπί πώλου ὄνου». Τά βήματά μας, ἔστω κι ἔτσι, ἔχουν ἀρχίσει νοερά νά κινοῦνται στά χνάρια τοῦ Ἰησοῦ καί ἡ πορεία, μᾶς ὁδηγεῖ μέσα ἀπό μία σειρά ἀνεπανάληπτων πνευματικῶν διεργασιῶν καί προσωπικῶν ἐμπειριῶν στήν κορύφωση.

Γιά τούς πολλούς, ἴσως τά ὅσα γράφονται γιά τήν περίοδο ἐτούτη νά ἠχοῦν κοινότητα καί τετραμμένα. Δέν εἶναι ὅμως. Γιατί κάθε χρονιά, ἡ περίοδος αὐτή εἶναι ἐντελῶς διαφορετική. Ἔχει μία ἀσύλληπτη μοναδικότητα τήν ὁποία καλού-

μαστε νά ρουφήξουμε σταλιά-σταλιά. Ἡ πνευματική καί μυστηριακή μέθεξη τῆς ὁποίας γινόμαστε κοινωνοί ὅσες καί ὅσοι τουλάχιστον ἐπιχειροῦμε νά διαρρήξουμε τόν φαῦλο κύκλο τῆς καθημερινότητας καί τῆς μικροπρέπειας πού μᾶς κρατᾶ καθηλωμένους στήν πνευματική ὑστέρηση καί ἀνεχεια, εἶναι ἀνεπανάληπτη... Αὐτήν ἀκριβῶς τήν περίοδο, ἄν πραγματικά καί γνήσια ἐπιθυμοῦμε νά γίνουμε συμμετοχοί καί συγκοινωνοί αὐτῆς τῆς μοναδικῆς ἐμπειρίας, τῆς μετάβασης δηλαδή ἀπό τό φθαρτό στό ἀφθαρτο καί νά μὴν μεινοῦμε «ἐκτός νυμφῶνος» τότε θά πρέπει, χωρίς καθυστέρηση καί δισταγμό, νά ἐπιλέξουμε τήν ὁδὸ τῆς ἀπόλυτης συντριβῆς καί ταπεινώσεως. Τῆς ἐσωτερικῆς πνευματικῆς καθαρῆς. Τῆς ἀποκίρυξης τοῦ «ἐγώ». Νά νίψουμε τά ἀνομήματά μας μέ πόνον καί σπαραγμό ψυχῆς. Νά δηλώσουμε ἐθελουσίως ἔτοιμοι γιά θυσία. Νά προσφέρουμε τήν ψυχή μας ἀντίδωρο στόν Θεό γιά τό δῶρο τῆς ψυχῆς πού μᾶς προσφέρει. Νά ἀπλώσουμε θαρρετά τό χέρι μας στόν Κύριο καί νά ἀρπάξουμε τό δικό Του, καθώς Αὐτός συντριβεῖ τόν θάνατο καί διαβαίνει τό κα-

τώφλι τῆς αἰώνιας ζωῆς.

Ἄς προσπαθήσουμε αὐτές τίς μέρες νά ὁραματιστοῦμε. Ἄς γίνουμε ὅλοι μας λίγο ὄνειροπόλοι. Ἄς πιστεύσουμε ξανά στό θαῦμα. Ἄς ἀνοίξουμε διάπλατα τά μάτια τῆς ψυχῆς μας. Ἄς εἰσέλθουμε γιά λίγο στή σφαίρα τοῦ μυστηρίου. Ἄς συγχωρέσουμε γιά νά συγχωρηθοῦμε. Ἄς ἀποθέσουμε μέ ἄκρα ταπεινώση τήν ὑπαρξή μας στό ἔλεος Ἐκείνου.

Ἄς σφραγίσουμε τόν πειρασμό τῆς ματαιοδοξίας, τῆς κενοδοξίας καί τῆς κοσμικότητας. Ἄς ἀτενίσουμε ψηλά καί μπροστά. Ἄς γευτοῦμε λίγο ἀπό τό ἐκούσιο πάθος καί τή συγκλονιστική θυσία. Ἄς θωρακισθοῦμε μέ πανίσχυρη πνευματική ἀρματωσιά. Ἄς πορευθοῦμε εὐθυδρόμως τήν ὁδό τοῦ προσωπικοῦ μας μαρτυρίου μέ ἦθος καί γενναιότητα. Μέ τό κεφάλι ψηλά. Καί ἄς προετοιμάσουμε ἐπιμελῶς τούς ἑαυτούς μας γιά τό δικό μας πάθος, γιά τή δική μας ἔξοδο ἀπό τόν κόσμο τῆς φθορᾶς. Γιά τή δική μας τελική ἀποκάλυψη «ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ». Γένοιτο.”

Ὁ μακαριστός Τάσος εἶχε ἐμπειρικά νοήσει (κατανοήσει) αὐτό πού γράφει ὁ Μαθητής

τῆς Ἀγάπης, ὁ Εὐαγγελιστής Ἰωάννης, ὅτι ὁ κόσμος καί οἱ ἐπιθυμίες του παράγουν (φεύγουν, ἔχουν ἡμερομηνία λήξεως θά λέγαμε ἐμεῖς σήμερα) ὁ δέ ποιῶν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ μένει εἰς τόν αἰῶνα (γίνεται ἐνάρετος, ἀξιοπρεπής, ἠθικός, προσωπικότητα) καί ἀναδεικνύεται μέσα στόν κόσμο μέ προοπτική τήν αἰωνιότητα.

Γιά νά μῖν εἶναι ὁ λόγος μας ὑποκριτικός, ὅταν ἐπαινοῦμε καί διακηρύττουμε τήν πνευματική κατάσταση ἑνός ἀνδρός, ὅπως ἦταν ὁ Τάσος Μητσόπουλος, πρέπει νά ἔχουμε καί ἐμεῖς τήν ἴδια διάθεση καί θέληση νά ἀγωνιστοῦμε, νά προσπαθήσουμε νά καλλιεργηθοῦμε πνευματικά καί νά τόν μιμηθοῦμε. Διαφορετικά κινδυνεύουμε νά ἀπαξιώσουμε (ἐκκλησιαστικά, πολιτικά, κοινωνικά) καί πάλιν κάθε θεσμό ἔναντι τῶν ἀνθρώπων, πού μᾶς ἀκοῦνε νά κάνουμε διαπιστώσεις καί διακηρύξεις ὀρθές καί στή συνέχεια νά πορευόμαστε λανθασμένα. Τό χειρότερο, στεροῦμε στόν λαό μας τήν ἐλπίδα...

Αἰωνία σου ἡ μνήμη, ἀγαππτεῖ μας Τάσο... ἴσως ἡ τελευταία μας ἐλπίδα νά γίνουμε ἡ ἐλπίδα γιά τήν πολυβασανισμένη Πατρίδα μας!!!

Όταν είναι κοινός ο σκοπός

Έλένης Αναστασίου
Έκπαιδευτικού

Τό Σαββατοκύριακο πού πέρασε είχαν τουρνουά οί ἀκαδημίες ποδοσφαίρου. Συμμετείχε καί ἡ δική μου ἀκαδημία, ὅποτε προπονηθήκαμε καλά τόν τελευταῖο μῆνα εἰδικά γι' αὐτή τή διοργάνωση. Ἐγώ παίζω στήν ὁμάδα τοῦ 2000, πού εἶναι τῆς ἡλικίας μου καί ἅμα χρειαστεῖ βοηθῶ καί ἄλλες ὁμάδες, ὅπως κάνουν ὅλοι οἱ συμπαίκτες μου, ὅταν οἱ ὁμάδες τῶν ἄλλων ἡλικιῶν δέν ἔχουν ἀρκετούς παίκτες διαθέσιμους.

Ἀφοῦ τελείωσε, λοιπόν, τό παιχνίδι τῆς ὁμάδας μου τήν

πρώτη μέρα, ὁ προπονητής μου εἶπε ὅτι θά παίξω σέ ἀκόμα ἓνα μέ τούς λίγο μικρότερούς μου. Προβληματίστηκα στήν ἀρχή, γιατί μ' αὐτούς δέν εἶχα ξαναπαίξει. Ἐντάξει, ἤξερα ποιοί εἶναι, ἀλλά στό παιχνίδι εἶναι διαφορετικό. Δέν ἤξερα τόν τρόπο πού παίξει ὁ καθένας, τά δυνατά καί τά ἀδύνατά του σημεία, τίς θέσεις τους. Δέν εἶπα ὅμως τίποτα, μου ἀρέσει τό ποδόσφαιρο καί χαίρομαι νά παίζω. Ἐ, πῆρα καί λίγο πάνω μου πού διάλεξε ἐμένα ὁ προπονητής, δέν ἔλεγε νά τοῦ ἀρνηθῶ!

Έννοείται ότι μᾶς μάζεψε όλους πριν, μᾶς ἔκανε σχεδιάγραμμα για τό ποιές θέσεις θά πάρουμε καί μᾶς ἔδωσε ὁδηγίες για τό πῶς θά παίξουμε. Ἄσε πού – σέ ὅλους τοὺς ἀγῶνες αὐτό κάνει δηλαδή – ὅση ὥρα παίζουμε, στέκεται ἔξω ἀπὸ τό γήπεδο καί δίνει φωναχτά ἐπιπλέον ὁδηγίες ἢ μᾶς ἐπιβραβεύει για τίς σωστές κινήσεις ἢ ἀκόμα μᾶς λέει τά λάθη μας. Ἐπομένως, δέν εἶχα λόγους ἀνησυχίας. Ἄν δέν τά κατάφερα νά μπῶ στό πνεῦμα τῆς ομάδας πού μοῦ ἦταν ἀγνωστη, θά μέ καθοδηγοῦσε ὁ προπονητής.

Ξεκίνησε ὁ ἀγώνας καί τά πρῶτα λεπτά ἦμουν κουμπωμένος. Δέν ἔβγαίνα μπροστά, δέν τολμοῦσα νά διεκδικήσω τήν μπάλα, δέν ἠθελα νά ἐπέμβω. Ἦμουν καί πιό μεγάλος, μή νομίσουν ὅτι τοὺς κάνω τόν ἔξυπνο. Μετά ἀπὸ μερικά λεπτά ὅμως, κατάλαβα ὅτι εἴμαστε ὅλοι ἕνα. Για τοὺς σκοποὺς τοῦ παιχνιδιοῦ δέν ὑπῆρχε μεγάλος ἢ μικρός, γνωστός ἢ ἀγνωστος. Ὅλοι – σάν ἕνα – ἀγωνιζόμαστε για τόν

ἴδιο στόχο: τήν ἀποτροπή τέρατος ἀπὸ τήν ἀντίπαλη ομάδα ἢ ἀκόμα καλύτερα τήν ἐπίτευξη ἑνὸς ἀπὸ τή δική μας.

Τελικά οὔτε τό ἕνα ἔγινε οὔτε τό ἄλλο. Τό μάτς τελείωσε 0 – 0, ἀλλά ἡμασταν ὅλοι εὐχαριστημένοι γιατί παίξαμε καλά (ἔτσι εἶπαν οἱ προπονητές μας). Για μένα ἦταν μία μεγάλη νίκη, γιατί ἔμαθα κάτι πολύ σπουδαῖο: Ὅταν ὁ σκοπός εἶναι κοινός, δέν ἔχει σημασία μέ ποιούς ἀγωνίζεσαι. Μπορεῖ νά μὴν τοὺς ἔχεις ξαναδεῖ ποτέ, ἀλλά εἶναι σάν νά εἶστε μία οἰκογένεια, μία παρέα ἀπὸ χρόνια. Δένεσαι μαζί τους, συνεργάζεσαι καί τοὺς ἐμπιστεύεσαι μόνο καί μόνο γιατί ξέρεις ὅτι θέλουν ὅ,τι κι ἐσύ.

Αὐτό ἰσχύει ἀκόμα περισσότερο στοὺς ἀγῶνες τῆς ζωῆς μας, στοὺς ἀγῶνες τῆς ψυχῆς μας. Κάθε χρόνο πού πλησιάζει τό καλοκαίρι, σκέφτομαι τήν κατασκήνωση καί κάθε φορά μέ προβληματίζει τό ἴδιο

πράγμα: Πώς νά μπορέσεις νά μάθεις τόσα άτομα σέ τόσο λίγες μέρες καί μάλιστα νά ζεις μαζί τους καί νά κινείσαι στόν ἴδιο χῶρο; Κι ὅμως, πάντα τά καταφέρνουμε. Φεύγοντας ἀπό κει, ἔχουμε κάνει φίλους. Εἶναι χαρακτηριστικό πού πάντα συγκινούμαστε καί στεναχωριόμαστε τό τελευταῖο βράδυ λές καί ἀποχωριζόμαστε κάποιους πολύ στενούς μας συγγενεῖς ἢ φίλους. Νά, λοιπόν, γιατί! Ὅλοι πού πᾶμε ἐκεῖ ἔχουμε ἓνα κοινό σκοπό, τήν πνευματική μας ὠφέλεια γι' αὐτές τίς μέρες, πού θά μᾶς δώσει ἐφόδια γιά ὅλες τίς ἄλλες μέρες τῆς ζωῆς μας, πού κι αὐτά μέ τή σειρά τους θά μᾶς κρατήσουν σταθερούς στόν ἀγώνα μας γιά τό μεγάλο σκοπό, τή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Εἰδικά σ' αὐτόν τόν ἀγώνα, ἡ σύνδεση πού δημι-

ουργεῖται μέσα ἀπό τόν κοινό σκοπό εἶναι ἀκόμα μεγαλύτερη, γιατί ὑπάρχει ἀνάμεσά μας ἓνας πολύ σπουδαῖος σύνδεσμος, ὁ Χριστός, πού μᾶς ὑποσχέθηκε ὅτι ὅπου βρίσκονται ἄνθρωποι μαζεμένοι γιά τό δικό Του ὄνομα, θά εἶναι κι Αὐτός μαζί τους. Ὅχι μόνο στήν κατασκίνωση, ὄχι μόνο στό κατηχητικό, στό σχολεῖο, στή γειτονιά, στήν οἰκογένεια. Ὅπου κι ἂν βρισκόμαστε, ἀκόμα κι ἂν ὁ δεύτερος, ὁ τρίτος ἢ οἱ πολλοί τῆς «ομάδας» μας δέν εἶναι τόσο κοντά μας. Ἀφοῦ ἔχουμε τόν ἴδιο σκοπό, εἴμαστε σάν μία ομάδα. Γι' αὐτό, λοιπόν, ποτέ κανεῖς δέν πρέπει νά νιώσει οὔτε μόνος, οὔτε ἀπόμακρος ἀπ' τούς ἀγωνιζόμενους ἀδελφούς. Πορευόμαστε ὅλοι στόν ἓνα σκοπό καί εἴμαστε ὅλοι μαζί σ' αὐτό.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΙΕΡΑΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

«ΤΟ ΦΩΣ»

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΝΕΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Φιλούμενος ὁ Κύπριος

«Τί ανταποδώσωμεν τῷ Κυρίῳ περί πάντων ὧν ανταπέδωκεν ὑμῖν;» (Ἀναστάσιμος Στιχηρό τῶν Αἰνῶν, Βαρέος ἤχου). Σίγουρα ὁ ὑμνωδός δέν αναρωτιέται γιά νά βρεῖ κάποια ἀπάντηση στήν ὄντολογική αὐτή ἀναζήτηση. Μᾶλλον πρόκειται γιά ἐρώτημα πού τίθεται ἐναγωνίως σέ κάθε εὐσυνείδητη ψυχή πού ἐνατενίζει ἀδιάλειπτα πρὸς τόν Δημιουργό της. Πρόκειται γιά μία ἀλήθεια πού βιώνεται μόνο ἐν Χριστῷ. Πρόκειται γιά μία πρόσκληση πού, ἂν ὁ καθένας μας τήν αἰσθανθεῖ ὡς πρόκληση, δέν πρόκειται νά πάψει ποτέ νά ἐπιζητεῖ τήν ζωοποιό χάρη καί τό ἀπύθμενο ἔλεος τοῦ φιλόανθρωπου Θεοῦ μας.

Ὁ ἅγιος Ἱερομάρτυς Φιλούμενος ὁ Κύπριος ανταπέδωσε στόν Κύριο, ὄχι αὐτό πού ἔπρεπε, ἀλλά αὐτό πού πραγματικά εἶχε ἀνάγκη ἢ ψυχή του νά προσφέρει, τήν τέλεια ἀφοσίωση στό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀπό μικρός βίωσε βαθιά τίς εὐλογίες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς μέσα ἀπό τήν ἐνορία τοῦ Τρυπιώτη στή Λευκωσία, ἀκολούθως ἀναζητώντας πιο πολύ τόν Χριστό ἀφιερώθηκε στήν Ἱερά Μονή Σταυροβουνίου καί τελικά ἀξιώθηκε ὡς μοναχός νά διακονήσῃ τά Πανάγια Προσκυνήματα στό Ἱεροσόλυμα. Οἱ συμμαθητές του στό «Γυμνάσιο τοῦ Ἱεροῦ Κοινοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου», τόν θυμοῦνται νά ἦταν ἀπλός καί

ἄκακος, ταπεινός μέ ἀγαθή ψυχή καί εὐγενικό φρόνημα (σ. 60).

Ἐπῆρξε πρότυπο μοναχικῆς βιωτῆς, μοναχικός καί πρᾶος. Ὁ συνεχῆς ἀγώνας του γιά τήν ἐφαρμογή τῶν εὐαγγελικῶν ἀρετῶν τόν κατέστησαν καθαρό δοχεῖο τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἶχε ιδιαίτερη ἀγάπη στίς ἀκολουθίες τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καί πάντοτε ἐπέμενε στήν ὀρθή καί

ἀκριβῆ τέλεσή τους (σ. 71). «Ξεχώριζε ἀπό τούς ὑπόλοιπους ἀνθρώπους. Χωρίς νά τοῦ μιλάς, ἔνιωθες κοντά του εἰρήνη, σιγουριά, ἀσφάλεια. Καί αὐτός καταλάβαινε τί ἤθελες, χωρίς νά χρειαστεῖ νά τοῦ μιλήσεις, δίνοντάς σου μάλιστα πολλές φορές καί τήν ἀπάντηση πού χρειάζοσουν. Ὅταν μιλοῦσε, ἦταν πάρα πολύ ἤρεμος. Καί σοῦ μετέδιδε αὐτή τήν ἡρεμία. Μιλοῦσε γιά τόν Χριστό, τήν Ἐκκλησία..., νιώθαμε ὅτι ὅλα ὅσα εἶχαμε διαβάσει γιά τούς ἁγίους καί τή ζωή τους ἐκπληρώνονταν σ' αὐτόν τόν ἄνθρωπο» (σ. 73).

Ὁ ἅγιος Φιλούμενος διακόνησε τό Πατριαρχεῖο τῶν Ἱεροσολύμων σέ διάφορα μέρη, ὅπου εἶχε ἀνάγκη ἡ Ἀγιοταφική Ἀδελφότητα καί εἶχε ὀρίσει στόν ἑαυτό του, ὡς ἀποστολή του, νά διαφυλάξει τά Πανάγια Προσκυνήματα ἀπό τόν θρησκευτικό φανατισμό καί τή συγκριτική μισαλλοδοξία τῶν ἀλλόδοξων

εισβολέων. Αὐτή του ἡ ἐπιμονή κατέστη καὶ ἡ ἀφορμή νά λάβει τόν στέφανο τοῦ μαρτυρίου στό ἱστορικό προσκύνημα τοῦ φρέατος τοῦ πατριάρχῃ Ἰακώβ, ὅπου ἦταν ὁ μοναδικός φύλακας καὶ ἡγούμενος. Ὁ ὄσιος ὑπέμεινε εὐλαβικά τόν πόνο καὶ τό μαρτύριο, καὶ ἀξιώθηκε ἀπό τόν Θεό τήν ἀφθαρσία καὶ τήν εὐωδία τοῦ σεπτοῦ σκηνώματός του, τό ὁποῖο κοσμεῖ καὶ λαμπρύνει τόν περικαλλῆ ναό τῆς Ὀσίας Φωτεινῆς τῆς Σαμαρειτίδος.

Ἡ Ἱερά Μονή Ἁγίου Νικολάου στήν Ὀροῦντα ἔχει ἀναλάβει καὶ διεκπεραιώσει τή συλλογή καὶ ἔκδοση διαφόρων βιογραφικῶν στοιχείων καὶ μαρτυριῶν πού ἀφοροῦσαν τόν ἅγιο ἀπό ἀνθρώπους πού, εἴτε ἔζησαν τόν ἴδιο πρὶν τό μαρτύριό του, ἢ μετὰ, κατὰ τίς θαυμαστές καὶ εὐεργετικές, παρά Θεοῦ, ἐμφανίσεις του.

* * *

Ὁ Ἅγιος Ἱερομάρτυς Φιλούμενος ὁ Κύπριος. Βίος - Μαρτύριο - Θαύματα μετὰ Παρακλητικοῦ Κανόνος, Β' Ἔκδοσις - Ἐπαυξημένη. Ἱερά Μονή Ἁγίου Νικολάου Ὀροῦντα - Κύπρος.

* * *

Τό βιβλίο διατίθεται ἀπό τό βιβλιοπωλεῖο μας, μέ τήν εὐχή νά ἀποτελέσει ἕνα λύχνο στήν ἀγωνιστική ἐν Χριστῷ ζωὴ τοῦ καθενός Χριστιανοῦ.

Διεύθυνση:

Βιβλιοπωλεῖο Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου «Τὸ Φῶς»

Ἀδαμαντίου Κοραῆ 20 - 26

Τ.Θ. 21130, 1502 Λευκωσία

Τηλέφωνο: 22430301, 22344309

Φάξ: 22343122 **E-mail:** fos@iak.org.cy

